RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1945. Första kammaren. Nr 19.

Onsdagen den 2 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 2 eftermiddagen.

Herr statsrådet *Danielson* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 277, angående förvärv av mark för vissa oljelagringsanläggningar;

nr 278, angående ersättning för skador till följd av Tämnarens översvämning m. m.;

nr 280, angående den framtida organisationen av den av Svenska vall- och mosskulturföreningen bedrivna verksamheten m. m.; samt

nr 281, angående anslag till statens informationsstyrelse för budgetåret 1945/46.

Justerades protokollen för den 21 och den 24 nästlidne april.

Herr talmannen yttrade, att han efter samråd med andra kammarens talman finge tillkännagiva, att gemensamma omröstningar komme att anställas vid kamrarnas sammanträden onsdagen den 9 i denna månad.

Herr talmannen yttrade vidare, att han, likaledes efter samråd med andra kammarens talman, finge föreslå, det första kammaren ville besluta att vid sitt sammanträde den 9 innevarande månad företaga följande val, nämligen

dels av revisorer och revisorssuppleanter för granskning av statsverkets, riksbankens och riksgäldskontorets tillstånd, styrelse och förvaltning,

dels ock av valmän och suppleanter för utseende av ej mindre fullmäktige i riksbanken och i riksgäldskontoret än även suppleanter för riksdagens fullmäktige i nämnda bank och kontor.

Detta förslag antogs.

Ordet lämnades härefter till herr **förste vice talmannen,** som anförde: I anslutning till det av kammaren fattade beslutet får jag föreslå, att kammaren måtte besluta, att antalet suppleanter för de valmän, som skola utse fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret jämte suppleanter för dem, bestämmes till tio.

Vad herr förste vice talmannen sålunda hemställt bifölls.

Upplästes en till kammaren inkommen ansökning, som jämte därvid fogat läkarintyg var så lydande:

Till riksdagens första kammare.

Med stöd av närslutna läkarintyg får jag härmed anhålla om ledighet från riksdagsgöromålen tills vidare under instundande maj månad.

Ulriksdal den 26 april 1945.

Sam Larsson.

Generaldirektör *Sam Larsson* är fortfarande t. o. m. 31 maj av hjärtsjukdom förhindrad att deltaga i riksdagsarbetet.

Stockholm den 24 april 1945.

Westergren,
med. dr.

Den begärda ledigheten beviljades.

Vidare upplästes följande inkomna läkarintyg:

Riksdagsman *Helge Bäcklund* lider av bronchopneumonia lob. inf. sin. och är oförmögen att deltaga i riksdagsarbetet minst 14 dagar framåt från dato, vilket härmed intygas.

Stockholm den 26 april 1945.

Jakob Möllerström.

Upplästes följande till kammaren inkomna skrift:

Till riksdagens första kammare.

Då jag på grund av ökade arbetsuppgifter i hemorten är förhindrad att fortfarande utöva mitt uppdrag att vara ledamot av kammaren, anhåller jag härmed vördsamt om befrielse från sagda uppdrag.

Göteborg den 30 april 1945.

Knut Petersson.

Kammaren godkände det hinder, som herr Knut Petersson åberopat till stöd för sin avsägelse av riksdagsmannabefattningen, samt biföll den gjorda ansökningen.

På sedermera av herr talmannen gjord framställning beslöt kammaren att till Konungen avlåta skrivelse med anmälan om den gjorda avsägelsen och den därigenom inom kammaren uppkomna ledigheten, varefter ett i sådant avseende uppsatt förslag upplästes och godkändes.

Anmäldes och godkändes andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 149, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i övergångsbestämmelserna till lagen den 24 mars 1938 (nr 96) om understödsföreningar;

nr 150, i anledning av väckt motion angående förhandlingsrätt för arbetstagarförening med avseende å till denna anslutna pensionärer;

nr 167, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag med särskilda bestämmelser angående gäldande av ersättning enligt allmänna förfogandelagen m. fl. lagar; samt

nr 168, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av prisregleringslagen den 30 juni 1942 (nr 459).

Anmäldes och godkändes första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 169, till Konungen i anledning av väckta motioner angående utredning om ökad offentlig redovisningsskyldighet av driftföretags ekonomiska förhållanden.

Anmäldes och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 170, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 15 december 1939 (nr 850) angående rätt för

Konungen att i vissa fall meddela särskilda bestämmelser om bankaktiebolags kassareserv;

nr 171, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av valutalagen den 22 juni 1939 (nr 350);

nr 172, angående användande av riksbankens vinst för år 1944;

nr 173, i anledning av väckt motion om ändring av 1 § kungörelsen den 30 juni 1942 (nr 696) med föreskrifter angående pensionering av viss arbetarpersonal i statens tjänst; samt

nr 174, i anledning av väckta motioner om beredande av pensionsrätt åt underläkare vid vissa sjukhus.

Anmäldes och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 177, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande av medel till stödjande av lin- och hampodlingen m. m.;

nr 178, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare anslag för undersökningar rörande vissa vattenregleringsföretag;

nr 179, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avstående av den rätt, kronan eller allmänna arvsfonden äger till andel i viss fastighet;

nr 180, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa, allmänna arvsfonden tillfallna fastigheter;

nr 181, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 30 juni 1943 (nr 458) om inskränkning med hänsyn till försvaret i rätten att avverka skog;

nr 182, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av mark från vissa kronoegendomar m. m.; samt

nr 183, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 27 juni 1930 (nr 247) om utrotande av nötbromsen.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 275, angående godkännande av en mellan Sverige och Island träffad handelsöverenskommelse.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 279, angående inköp för statens räkning av respiratorer till beredskap vid barnförlamningsepidemier m. m.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet den av herr *Lodenius* m. fl. väckta motionen, nr 379, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till väg- och vattenbyggnadsstyrelsen och vägförvaltningarna m. m.

Föredrogos och bordlades Kungl. Maj:ts denna dag avlämnande propositioner nr 277, 278, 280 och 281.

Herr *Helgesson* avlämnade en av honom m. fl. undertecknad motion, nr 380, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 1 och 2 §§ förordningen den 28 september 1928 (nr 376) om särskild skatt å vissa lotterivinster, m. m.

Motionen bordlades.

Anmäldes och bordlades

statsutskottets utlåtanden och memorial:

nr 90, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag för budgetåret 1945/46 till Utrikesdepartementet: Avlöningar;

nr 91, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt statsgaranti för exportkredit;

nr 92, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrad disposition av bergsstatsboställena i Filipstad och Kopparberg;

nr 93, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till stat för försvarets fastighetsfond för budgetåret 1945/46 m. m.;

nr 94, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt disposition av vissa äldre reservationsanslag under fjärde huvudtiteln m. m.;

nr 95, i anledning av väckt motion angående löjtnanten E. A. Hjukströms löneklassplacering;

nr 96, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående olycksfalls- och sjukersättning av statsmedel till deltagare i viss svensk hjälpexpedition till Tyskland;

nr 97, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående dispositionen av vissa å allmän beredskapsstat II för budgetåret 1944/45 uppförda anslag;

nr 98, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående reglering av avlönings- och pensioneringsförhållandena för f. d. landskanslisten vid länsstyrelsen i Västerbottens län O. M. Öhman;

nr 99, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om vissa anslag för budgetåret 1945/46 under åttonde huvudtiteln, avseende anslagen inom ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner;

nr 100, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående samarbete med Stockholms stad för uppförande och drift av en kvinnoklinik vid Sabbatsbergs sjukhus;

nr 101, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avstående i vissa fall av allmänna arvsfondens rätt till arv jämte i ämnet väckta motioner;

nr 102, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1945/46 till fria sommarresor för barn m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 103, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt elektrifiering av statsbanenätet under budgetåret 1946/47 jämte i ämnet väckta motioner;

nr 104, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förvärv av Halmstad—Nässjö järnvägar;

nr 105, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förvärv av aktier i Nässjö—Oskarshamn nya järnvägsaktiebolag m. m.;

nr 106, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående införlivande i statsbanenätet av Stockholm—Västerås—Bergslagens järnvägar;

nr 107, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ombyggnad av järnvägslinjen Harmånger—Bergsjö till normalspår;

nr 108, i anledning av väckta motioner angående fortsatt utbyggnad av statsbanan Mönsterås—Fagerhult; samt

nr 109, i anledning av väckta motioner angående utredning om löneförhållandena vid telegrafverkets i kontraktregi drivna växelstationer;

bevillningsutskottets betänkanden och memorial:

nr 9, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående fortsatt giltighet av förordningen den 19 november 1943 (nr 778) om tillfällig nedsättning av skatten för vissa automobiler;

nr 26, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande utskottets betänkande nr 19 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag

om ändrad lydelse av 32 § 3 mom. kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370) jämte i ämnet väckta motioner;

nr 33, i anledning av väckt motion om nedsättning av automobilskatten för elbilar;

nr 34, i anledning av väckt motion om viss ändring i 20 § förordningen angående stämpelavgiften; samt

nr 35, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 25 maj 1941 (nr 251) om varuskatt;

bankoutskottets utlåtanden:

nr 24, i anledning av väckt motion om dyrtidstillägg å pensioner till vissa f. d. anställningshavare hos vägdistrikt;

nr 25, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående pension åt vissa f. d. arbetare vid vägväsendet jämte i ämnet väckta motioner;

nr 26, i anledning av framställningar angående pensioner eller understöd åt vissa i statens tjänst anställda personer m. fl.;

nr 27, i anledning av framställningar angående understöd åt efterlevande till vissa i statens tjänst anställda personer m. fl.;

nr 28, i anledning av väckt motion angående utredning om rätt till pension för vissa frånskilda hustrur;

nr 29, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående årligt understöd åt vissa förutvarande arbetare m. fl. å Hamre och Såtenäs egendomar;

nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa pensionsbestämmelser för lärarinnor vid de statsunderstödda enskilda läroanstalterna;

nr 31, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående dels delaktighet i statens pensionsanstalt för vissa grupper av befattningshavare, dels ock tjänstårsberäkning i pensionshänseende för föreståndarinnan vid akademiska sjukhuset i Uppsala Elsa Amalia Nordström; samt

nr 32, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående livräntor åt vissa befattningshavare och f. d. befattningshavare vid statens järnvägar;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 32, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förordning om upphävande i viss del av förordningen den 31 oktober 1939 (nr 768) med vissa särskilda föreskrifter rörande tillämpningen av motorfordonsförordningen den 23 oktober 1936 (nr 561) m. m.; samt

nr 36, i anledning av väckt motion om viss ändring i arbetstidslagen för hotell, restauranger och kaféer;

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1944/45, såvitt angår jordbruksärenden, jämte i ämnet väckt motion; samt

nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till bostadsvaneundersökning på landsbygden; ävensom

första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 9, i anledning av väckt motion om åtgärder för planläggning av det fortsatta utredningsarbetet på socialpolitikens och socialvårdens områden.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 2.16 eftermiddagen.

In fidem

G. H. Berggren.

Torsdagen den 3 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 4 eftermiddagen.

Ordet lämnades på begäran till herr **andre vice talmannen**, som anförde: Herr talman! Jag hemställer, att kammaren för sin del ville besluta, att ett särskilt utskott, bestående av tjugufyra ledamöter, tolv från vardera kammaren, måtte tillsättas för behandling av ej mindre Kungl. Maj:ts proposition nr 282, angående omorganisation av folkbokföringen, än även de ytterligare framställningar, som kunna komma att av Kungl. Maj:t eller i enskilda motioner göras i detta ämne eller andra i omedelbart samband därmed stående frågor; ävensom att andra kammaren inbjudes att i detta beslut förena sig med första kammaren.

Under förutsättning att denna inbjudan från första kammaren bifalles av andra kammaren, hemställer jag, att första kammaren för sin del måtte besluta, att antalet suppleanter i detta särskilda utskott ifrån första kammaren skall vara tolv.

Vad herr andre vice talmannen sålunda hemställt bifölls.

Ett protokollsutdrag i ämnet justerades och avsändes till andra kammaren.

Ang. exportförbudet på böcker.

Jämlikt § 20 av kammarens ordningsstadga hade herr *Holmbäck* till herr statsrådet och chefen för folkhushållningsdepartementet framställt följande fråga: »Vad är motivet till det under de sista månaderna beslutade exportförbudet på böcker?»

Herr statsrådet och chefen för folkhushållningsdepartementet **Gjöres**, som tillkännagivit, att han hade för avsikt att vid detta sammanträde besvara herr Holmbäcks berörda fråga, erhöll ordet och yttrade: Herr talman! Ledamoten av denna kammare herr Holmbäck har till mig riktat följande fråga:

Vad är motivet till det under de sista månaderna beslutade exportförbudet å böcker?

Till svar härå må följande framhållas.

Då allmänt exportförbud infördes genom kungörelsen den 21 mars 1941 (nr 168), undantogos från förbudet vissa å en frilista upptagna varuslag, däribland stat. nr 878—880: böcker, tryckta, ej särskilt nämnda. I slutet av förra året blev det på grund av det då inträdda handelspolitiska läget nödvändigt att taga en fullständig kontroll av exporten under övervägande, omfattande även de delar som tidigare varit undantagna. Vid dessa överväganden framhölls från den licensgivande myndighetens, handelskommissionens, sida, att ett utsträckande av förbudet till bland annat böcker skulle vara olägligt i flera avseenden. Det undersöktes också huruvida icke en del varor kunde kvarstå å frilistan, men förutsättningar härför befunnos icke vara för handen. Under sådana förhållanden stadgades genom kungörelse den 30 december 1944 (nr 814) att frilistan skulle upphöra att gälla från den 1 januari, varmed exportlicens kom att erfordras även för böcker.

Ang. exportförbudet på böcker. (Forts.)

Under den tid förbudet varit gällande har handelskommissionen vidtagit följande åtgärder i syfte att ernå en smidig tillämpning. I anslutning till författningsändringens ikraftträdande meddelade handelskommissionen generaltullstyrelsen, att tidningar, tidskrifter och modejournaler finge utföras, oaktat vederbörlig exportlicens icke förelåg. Liknande medgivande lämnades något senare även för kataloger, affärscirkulär och annat ej särskilt nämnt merkantilt tryck med svensk eller utländsk text ävensom för böcker, som voro avsedda att i korsbandsförsändelser utföras till Danmark, Norge eller Finland. I anslutning härtill beslöt handelskommissionen jämväl, att offentliga bibliotek och institutioner skulle erhålla befrielse från föreskriven licensavgift vid export av böcker för utlånings- eller utbytesändamål. Samtliga exportlicensansökningar ha beviljats, utom då det gällt sändningar till Tyskland på grund av skäl, varpå jag här ej torde behöva ingå.

Emellertid är det uppenbart, att även med en smidig tillämpning av förbudet detta vållar olägenheter på ett område som borde vara fritt från handelsreglerande ingripanden. Kungl. Maj:t har också genom kungörelse den 27 april 1945 ånyo infört en frilista, som bland annat upptager böcker. Kungörelsen har trätt i kraft denna dag, varför böcker sålunda nu åter kunna fritt exporteras.

Herr **Holmbäck:** Herr talman! Exportförbudet på böcker väckte mycken kritik i landet, och en återklang härav hördes, då första kammaren för ett par veckor sedan behandlade ecklesiastikdepartementets huvudtitel. Något besked om orsaken till förbudet lämnades då icke från statsrådsbänken, av naturliga skäl. Det var därför jag ställde min fråga till folkhushållningsministern. Då jag nu till honom framför mitt tack för hans klarläggande svar, må det tillåtas mig att därtill foga ett uttryck för en stark tillfredsställelse över att Kungl. Maj:t nu funnit möjlighet att upphäva förbudet.

Justerades protokollen för den 25 nästlidne april.

Upplästes två till kammaren inkomna ansökningar, vilka jämte därvid fogade läkarintyg voro så lydande:

Till riksdagens första kammare.

Åberopande bifogade läkarintyg får jag härmed anhålla om fortsatt ledighet från riksdagsarbetet under maj månad 1945.

S. Sallerup, Kvarnby den 30 april 1945.

Axel Löfvander,
riksdagsman för Malmöhus län.

Att riksdagsman *Axel Löfvander* från S. Sallerup på grund av sjukdom (ledgångsreumatism) fortfarande är oförmögen att deltaga i riksdagsarbetet under maj månad 1945 intygas.

Lund den 27 april 1945.

G. Edström,
docent, med. dr.

Till riksdagens första kammare.

Hänvisande till bilagda läkarintyg får jag vördsamt anhålla om fortsatt sjukledighet intill denna månads slut.

Stockholm den 2 maj 1945.

Nils Gabrielsson.

Att riksdagsman *Nils Gabrielsson* på grund av hjärtåkomma är i behov av fortsatt vila och avstående från riksdagsarbetet under tiden t. o. m. månadens slut intygas.

Stockholm den 2 maj 1945.

Hjalmar Fries,
leg. läkare.

De begärda ledigheterna beviljades.

Föredrogs ett från andra kammaren ankommet protokollsutdrag, nr 343, med delgivning av nämnda kammares beslut över dess första tillfälliga utskotts utlåtande nr 8, i anledning av väckt motion angående utredning om ändrade bestämmelser rörande det kyrkliga kollektväsendet.

Herr **andre vice talmannen:** Jag hemställer, att första kammaren, som den 25 nästlidne april bifallit sitt första tillfälliga utskotts i dess utlåtande nr 10 gjorda hemställan, vilken överensstämmer med andra kammarens enligt det nyss upplästa protokollsutdraget fattade beslut, måtte finna delgivningen av andra kammarens beslut ej föranleda vidare yttrande.

Denna hemställan bifölls.

Herr statsrådet *Gjöres* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 266, angående vissa anslag till skyddshemsvården;

nr 282, angående omorganisation av folkbokföringen;

nr 283, angående ersättning i visst fall i anledning av olycksfall i arbete;

nr 284, med förslag till lag om ändrad lydelse av 3 § lagen den 25 juni 1909 (nr 56 s. 7) angående nationalparker; samt

nr 286, angående provisoriskt lönetillägg och tillfälligt barntillägg under budgetåret 1945/46 till vissa befattningshavare i statens tjänst m. fl.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 277, angående förvärv av mark för vissa oljelagringsanläggningar.

Föredrogos och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 278, angående ersättning för skador till följd av Tämnarens översvämning m. m.; och

nr 280, angående den framtida organisationen av den av Svenska vall- och mosskulturföreningen bedrivna verksamheten m. m.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 281, angående anslag till statens informationsstyrelse för budgetåret 1945/46.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet den av herr *Helgesson* m. fl. väckta motionen, nr 380, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 1 och 2 §§ förordningen den 28 september 1928 (nr 376) om särskild skatt å vissa lotterivinster, m. m.

Föredrogos och bordlades ånyo statsutskottets utlåtanden och memorial nr 90—109, bevillningsutskottets betänkanden och memorial nr 9, 26 och 33—35, bankoutskottets utlåtanden nr 24—32, andra lagutskottets utlåtanden nr 32 och 36, jordbruksutskottets utlåtanden nr 21 och 22 samt första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 9.

Föredrogos och bordlades Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner nr 266, 282—284 och 286.

Justerades ytterligare protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 4.20 eftermiddagen.

In fidem

G. H. Berggren.

Fredagen den 4 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 11 förmiddagen.

Upplästes ett från andra kammaren ankommet protokollsutdrag, nr 359, utvisande att nämnda kammare förenat sig med första kammaren i dess beslut om tillsättande av ett särskilt utskott för behandling av Kungl. Maj:ts proposition nr 282 m. m.

Herr talmannen yttrade, att han efter samråd med andra kammarens talman finge föreslå, det första kammaren ville besluta att vid sammanträde onsdagen den 9 innevarande månad företaga val av ledamöter och suppleanter i det särskilda utskott, kamrarna nu beslutit tillsätta.

Detta förslag antogs.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 175, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1945/46 till Statens sjöhistoriska museum: Avlöningar;

nr 176, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1945/46 till viss maskinanskaffning för flygtekniska försöksanstalten m. m.;

nr 184, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1945/46 till Krigsrätterna: Avlöningar m. m.;

nr 185, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående gäldande av viss ersättning till baltiska flyktingar;

nr 186, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1944/45, i vad propositionen avser justitiedepartementets verksamhetsområde;

nr 187, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1944/45, i vad propositionen avser socialdepartementets verksamhetsområde;

nr 188, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för tillförordnade byråsekreteraren hos överståthållarämbetet Nils Gustav Alm från skyldighet att till postverket gälda visst belopp;

nr 189, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående disponerande av vissa statsverket genom testamente efter f. d. kaptenen J. O. L. von Mentzer tillfallna medel m. m.;

nr 190, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning i vissa fall i anledning av olycksfall i arbete eller yrkessjukdom;

nr 191, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1945/46 till Statspolisorganisationen: Inköp av motorfordon m. m.;

nr 192, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt disposition av vissa äldre reservationsanslag;

nr 193, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt disposition av visst äldre reservationsanslag;

nr 194, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse från betalningsskyldigheten för av statsverket förskjuten ersättning vid avlösning av viss frälseränta m. m.; samt

nr 195, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsbidrag till hem för kroniskt sjuka.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 266, angående vissa anslag till skyddshemsvården.

Efter föredragning av Kungl. Maj:ts proposition nr 282, angående omorganisation av folkbokföringen, hänvisades denna proposition till det särskilda utskott, som riksdagen beslutit tillsätta för propositionens behandling.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 283, angående ersättning i visst fall i anledning av olycksfall i arbete.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 284, med förslag till lag om ändrad lydelse av 3 § lagen den 25 juni 1909 (nr 56 s. 7) angående nationalparker.

Föredrogs Kungl. Maj:ts proposition nr 286, angående provisoriskt lönetilllägg och tillfälligt barntillägg under budgetåret 1945/46 till vissa befattningshavare i statens tjänst m. fl.

Propositionen hänvisades, såvitt angick jordbruksärenden, till jordbruksutskottet och i övrigt till statsutskottet.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 90, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag för budgetåret 1945/46 till Utrikesdepartementet: Avlöningar;

nr 91, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt statsgaranti för exportkredit;

nr 92, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrad disposition av bergsstatsboställena i Filipstad och Kopparberg;

nr 93, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till stat för försvarets fastighetsfond för budgetåret 1945/46 m. m.;

nr 94, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt disposition av vissa äldre reservationsanslag under fjärde huvudtiteln m. m.;

nr 95, i anledning av väckt motion angående löjtnanten E. A. Hjukströms löneklassplacering; samt

nr 96, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående olycksfalls- och sjukersättning av statsmedel till deltagare i viss svensk hjälpexpedition till Tyskland.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Ang. vissa anslag till bostadsbyggande på landsbygden m. m.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 97, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående dispositionen av vissa å allmän beredskapsstat II för budgetåret 1944/45 uppförda anslag.

I en till riksdagen avlåten proposition, nr 238, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för den 2 mars 1945, föreslagit riksdagen medgiva, att det å allmän beredskapsstat II för budgetåret 1944/45 uppförda anslaget till Lånefonden för främjande av bostadsbyggande på landsbygden, i sin helhet, samt av de å samma stat uppförda anslagen till Bidrag till främjande av bostadsbyggande på landsbygden samt Lån för bostadsförbättringsverksamhet 12 000 000 respektive 3 000 000 kronor finge av Kungl. Maj:t tagas i anspråk för de med anslagen avsedda ändamålen.

Vid anmälan i statsrådet av förevarande ärende hade chefen för socialdepartementet förordat, att i samband med att berörda anslag ställdes till egnahemsstyrelsens förfogande vissa bestämmelser meddelades rörande de villkor, under vilka arbetena finge komma till utförande. Det borde därvid bland annat föreskrivas, att vederbörande länsarbetsnämnd skulle hava att besluta om tidpunkten för arbetenas påbörjande samt, därest nämnden så ansåge erforderligt, om avbrott i arbetena ävensom meddela de övriga bestämmelser, som kunde befinnas nödvändiga till förhindrande av att skogsbrukets behov av arbetskraft eftersattes.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet anfört:

»Vid anvisande å riksstaten för innevarande budgetår av de relativt begränsade anslagen till bostadsförbättringsverksamheten på landsbygden förutsatte förra årets riksdag, att anslag till samma ändamål skulle upptagas jämväl å beredskapsstaten. I förevarande proposition föreslås, att de sedermera å beredskapsstat för ändamålet uppförda anslagen skola få tagas i anspråk i betydande utsträckning.

Utskottet har ej ansett sig böra göra invändning mot vad departementschefen anfört i fråga om länsarbetsnämndernas befattning med hithörande frågor, men förutsätter, att nämnderna i första rummet beakta tillgången på ledig arbetskraft från andra områden och endast i nödfall utnyttja möjligheten att besluta om uppskov med påbörjande och slutförande av här ifrågavarande slag av arbeten. Utskottet vill här även erinra om att riksdagen i annat sammanhang (skr. nr 106) framhållit angelägenheten av att det bostadsprogram, som upplagts för landsbygdens del, icke vid svår materialknapphet kommer i efterhand i förhållande till bostadsprogrammet för sådana tätorter, som icke lida av bostadsbrist.

Under åberopande av vad sålunda anförts får utskottet med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag hemställa, att riksdagen må medgiva, att det å allmän beredskapsstat II för budgetåret 1944/45 uppförda anslaget till Lånefonden för främjande av bostadsbyggande på landsbygden, i sin helhet, samt av de å samma stat uppförda anslagen till Bidrag till främjande av bostadsbyggande på landsbygden samt Lån för bostadsförbättringsverksamhet 12 000 000 respektive 3 000 000 kronor må av Kungl. Maj:t tagas i anspråk för de med anslagen avsedda ändamålen.»

Ang. vissa anslag till bostadsbyggande på landsbygden m. m. (Forts.)

Reservation hade avgivits av herrar *Gränebo, Heiding, Pettersson* i Dahl och *Onsjö*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava följande lydelse:

»Vid anvisande — — — betydande utsträckning.

Departementschefen har, under åberopande av den knappa bränsleförsörjningen och svårigheterna att tillgodose skogsbrukets behov av arbetskraft, ansett att vissa bestämmelser borde meddelas rörande de villkor, under vilka bostadsförbättringsarbetena på landsbygden finge komma till utförande. Bland annat skulle föreskrivas, att vederbörande länsarbetsnämnd skulle hava att besluta om tidpunkten för arbetenas påbörjande samt, därest nämnden så ansåge erforderligt, om avbrott i arbetena ävensom meddela de övriga bestämmelser, som kunde befinnas nödvändiga till förhindrande av att skogsbrukets behov av arbetskraft eftersattes.

I anledning härav vill utskottet erinra, att motsvarande möjlighet för länsarbetsnämnderna att meddela inskränkande direktiv icke föreslagits beträffande den av statens byggnadslånebyrå handhavda bostadsbyggnadsverksamheten. Utskottet kan icke finna bärande skäl föreligga för den ifrågasatta olika behandlingen av byggnadsärenden på landsbygden och i städerna. I den mån bränslesituationen påkallar restriktiva åtgärder, bör möjligheten att vidtaga sådana åtgärder alltså enligt utskottets mening icke vara begränsad till den del av bostadsbyggnadsverksamheten, som handhaves av egnahemsstyrelsen. Kungl. Maj:t bör följaktligen för allt bostadsbyggande meddela de bestämmelser i ämnet, vartill förhållandena kunna giva anledning.

Då Kungl. Maj:ts förslag i övrigt ej givit utskottet anledning till erinran, får utskottet hemställa, — — —».

Herr **förste vice talmannen:** Herr talman! I det nu föredragna utlåtandet hemställer utskottet med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts proposition, att riksdagen må medgiva, att till främjande av bostadsbyggande på landsbygden får tagas i anspråk ett belopp av 12 miljoner kronor och till lån för bostadsförbättringsverksamhet på landsbygden ett belopp av 3 miljoner kronor. Beträffande denna hemställan och beloppen i fråga råder ingen meningsskiljaktighet, men en viss meningsskiljaktighet råder däremot om bestämmelserna för medlens användning, såsom kammarens ledamöter finna av statsutskottets utlåtande, till vilket nämligen är fogad en reservation, avgiven av fyra utskottets ledamöter.

Enligt Kungl. Maj:ts förslag, som tillstyrkts av utskottets majoritet, är det meningen, att dessa medel icke skulle få användas annat än på vissa villkor, i det att vederbörande länsarbetsnämnd skulle äga rätt att i viss mån besluta om begränsning i deras användning. I länsarbetsnämndernas uppgift skulle nämligen ingå att besluta om tidpunkten för arbetenas påbörjande samt eventuellt om deras avbrytande och länsarbetsnämnderna skulle alltså kunna hindra arbetenas slutförande — till skillnad mot vad som gäller beträffande användningen av de medel, som anvisas till bostadsbyggande i städerna. Några sådana inskränkande direktiv ha nämligen icke föreslagits i fråga om de medel, som skola stå till statens byggnadslånebyrås disposition.

Motivet till införandet av en sådan möjlighet till begränsning i fråga om bostadsförbättringsverksamheten på landsbygden skulle vara, att det kan komma att uppstå brist på arbetskraft för ett så angeläget arbete som vedproduktionen. Reservanterna anse emellertid att om särskilda åtgärder av denna anledning skulle behöva vidtagas, någon skillnad mellan landsbygd och stad i fråga om bestämmelserna för dessa medels användning dock icke bör förekomma. I reservationen föreslås därför, att utskottets yttrande på denna punkt borde ha följande lydelse: »I den mån bränslesituationen påkallar restriktiva åtgärder, bör möjligheten att vidtaga sådana åtgärder alltså enligt utskottets

Ang. vissa anslag till bostadsbyggande på landsbygden m. m. (Forts.)

mening icke vara begränsad till den del av bostadsbyggnadsverksamheten, som handhaves av egnahemsstyrelsen» — således bostadsbyggandet på landsbygden — utan »Kungl. Maj:t bör följaktligen för allt bostadsbyggande meddela de bestämmelser i ämnet, vartill förhållandena kunna giva anledning.»

Bestämmelserna böra i detta avseende ha samma karaktär, men enligt utskottets förslag skulle i ena fallet en viss begränsning förekomma. Det kan visserligen sägas, att utskottets majoritet i viss mån sökt tillgodose de synpunkter, som reservanterna inom utskottet ha framfört, eftersom utskottets yttrande ju innebär en viss uppmjukning av Kungl. Maj:ts förslag. Reservanterna kunna dock icke finna denna uppmjukning vara tillräcklig, och de anse för övrigt att dessa restriktiva bestämmelser icke behövas. Det är nämligen lika angeläget att bostadsbyggande bedrives på landsbygden som i städerna, vilket för övrigt såväl utskottets majoritet som Kungl. Maj:t har understrukit. Kungl. Maj:t säger nämligen: »Av egnahemsstyrelsens framställning framgår, att efterfrågan på såväl bidrag som lån alltjämt är mycket stor och att hos egnahemsnämnderna inneligga ansökningar om bidrag till avsevärda belopp. Egnahemsstyrelsen har därför hemställt, att större delen av de å allmän beredskapsstat II anvisade beloppen måtte ställas till styrelsens förfogande.»

Då Kungl. Maj:t har tillstyrkt denna egnahemsstyrelsens framställning, kan jag inte finna, att de restriktiva bestämmelser, som nu av utskottets majoritet föreslås, behöva förekomma.

Jag ber alltså, herr talman, att få yrka den ändring i utskottets motivering, som framgår av reservationen.

Herr **Nilsson, Bernhard:** Herr talman! Såsom herr förste vice talmannen påpekade i sitt anförande nyss har utskottet här sökt att så långt det varit möjligt tillmötesgå de synpunkter, som reservanterna framfört. Utskottet ansåg sig emellertid inte under nuvarande förhållanden kunna sträcka sig längre i sitt uttalande här än som skett. Det har förekommit mycket ingående debatter på denna punkt och vi trodde ju, i varje fall på avdelningen, att vi genom vårt skrivsätt skulle ha tillgodosett reservanternas önskningar, vilket dock nu visat sig icke vara fallet.

Jag ber emellertid, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Nilsson, Bror:** Herr talman! Jag ber endast att få fästa kammarens uppmärksamhet på den artskillnad, som råder mellan den bostadsförbättringsverksamhet, som förekommer på landsbygden, och den bostadsbyggnadsverksamhet, som bedrives i städerna. Verksamheten på landsbygden rör oftast mindre förbättringar, t. ex. avseende modernisering av ett kök eller tätning av timmerväggar med plattor eller möjligen tillbyggnad av ett rum för familjens behov, därför att familjen blivit större. Fastän det alltså inte är fråga om några större byggnadsföretag skall man i alla fall behöva vända sig till länsarbetsnämnden för att få fastställd tidpunkten för detta lilla arbetes påbörjande och avslutande, varjämte nämnden även har rätt att avbryta detsamma. Detta förfaringssätt är opraktiskt och har inte heller i fråga om arbetsmarknaden någon sådan betydelse som man vill tillmäta det, eftersom arbetena ha så ringa omfattning. Ofta är det gamla snickare, som utföra dessa reparationsarbeten, och i många fall utföras de av vederbörande fastighetsägare själv. Då emellertid ett beslut enligt utskottets förslag skulle leda till ganska väsentliga olägenheter för dem, som handhava verksamheten, särskilt egnahemsnämnderna ute i länen, och även för dem, som skola ha dessa småreparationer och förbättringar av sina bostäder utförda, skulle det vara mycket önskvärt, om kammaren ville befria egnahemsnämnderna från detta besvär genom att bifalla reservationen. Jag ber att få förorda reservationen.

Ang. vissa anslag till bostadsbyggande på landsbygden m. m. (Forts.)

Herr **Heiding:** Herr talman! Statsutskottets talesman sade helt kort att man försökt att i statsutskottet tillmötesgå de önskemål, som reservanterna ha framfört. Jag tycker dock inte, att utskottet gjort det. Utskottets uttalande är visserligen av sådan art att länsarbetsnämnderna icke komma att gå fram på samma linje som Kungl. Maj:t har angivit, men det är i alla fall inte sådant att man kan vara nöjd med detsamma.

Herr statsrådet hade ju framfört den ståndpunkten, att »det bör därvid bland annat föreskrivas, att vederbörande länsarbetsnämnd skall hava att besluta om tidpunkten för arbetenas påbörjande samt, därest nämnden så anser erforderligt, om avbrott i arbetena ävensom meddela de övriga bestämmelser, som kunna befinnas nödvändiga». Jag anser att detta uttalande att nämnden, om den så »anser erforderligt», skall besluta om avbrott i ett arbete, verkar egendomligt. Det kan inte gå för sig, när det gäller ett litet bostadsbygge på landsbygden, att besluta om ett avbrott i det påbörjade arbetet. Mången gång förhåller det sig nämligen så att vederbörande ägare till bostaden har flyttat ut i en liten byggning ute på gården eller kanske fått installera sig under sommaren i ett uthus eller annan tillfällig bostad under den tid reparationen pågår. I ett sådant fall finns det enligt min mening inte någon reson i att tillämpa en sådan bestämmelse om att arbetet skall avbrytas. Att utskottet har sagt, att det »förutsätter, att nämnderna i första rummet beakta tillgången på ledig arbetskraft från andra områden och endast i nödfall utnyttja möjligheten att besluta om uppskov med påbörjande och slutförande av här ifrågavarande slag av arbeten», anser jag inte vara tillräckligt. Har en låntagare eller bidragstagare fått sig tilldelad hjälp för arbetets utförande och fått tillåtelse att påbörja det, skall han också kunna få fullfölja det utan att något sådant som det här är fråga om skall kunna komma emellan. Jag anser att samma bestämmelse bör gälla för landsbygd som för städer i detta hänseende. När det sättes igång stora byggnadsarbeten i städerna, anställes ofta en hel del grovarbetare ute från landsbygden; det dras då folk från skogsbruket i minst lika stor utsträckning som när det gäller mindre byggen på landsbygden. Riksdagen beviljar det ena stora anslaget efter det andra för nybyggnader och för tillbyggnader vid olika allmänna byggnader och dessa få alltid fullföljas, men bostadsförbättringar på landsbygden skulle, om utskottets förslag ginge igenom, inte kunna fullföljas utan att länsarbetsnämnderna, som hade i sin hand att avbryta arbetet, beslutade om arbetets fortgång. Detta kan inte vara riktigt, och jag anser, att statsutskottet borde ha gått fram på den linjen att i detta fall mera bestämt förklara sig icke kunna ansluta sig till vad departementschefen har uttalat på denna punkt.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den vid utskottets utlåtande fogade reservationen.

Herr **Holmberg:** Herr talman! Egentligen är varken utskottets motivering eller reservationen mig så särskilt sympatisk därför att bådadera ha, även om det skett rätt motvilligt, accepterat hittillsvarande praxis, att om på något område inskränkning i arbete behöver förekomma för att få folk till skogsarbete, skall denna inskränkning ske på bostadsbyggandets område och det är byggnadsarbetarna, som skola ut i skogarna.

Jag har litet svårt att förstå, varför detta just skall drabba byggnadsarbetarna. Om man medelst den ena eller den andra metoden behöver tvångsrekrytera folk till arbete i skogarna, varför inte för detta skogsarbete lika gärna ta ut exempelvis präster och rentierer som byggnadsarbetare. De båda nämnda kategoriernas verksamhet torde ju tåla vid att inskränkas med betydligt mindre olägenhet för samhället och medborgarna än som uppstår om bostadsbyggandet inskränkes.

Ang. vissa anslag till bostadsbyggande på landsbygden m. m. (Forts.)

Jag tror för min del inte att det överhuvud taget skall vara nödvändigt att pressa ut folk i skogsarbete. Om skogsbolag och andra stora skogsägare bara ville betala ordentligt för arbetet, så finge de säkerligen så mycket folk som de behöva för dettas utförande — men det är just där skon klämmer. Enligt meddelanden som jag har fått från olika håll i landet ha skogsbolagen nu, sedan riksdagen fattat beslut om premier till skogsarbetare, i vissa fall utnyttjat detta riksdagens beslut till att sänka de över avtalet liggande löner, som de tidigare på grund av bristen på arbetskraft varit nödsakade att utbetala. Medges ett sådant tillvägagångssätt, måste brist på skogsarbetare uppstå, men betalar man ordentligt, kommer nog tillgången på arbetskraft att vara tämligen god.

Då man nu emellertid bara har två ting att välja på, synes det mig att reservationen är mera rättvis, i det att den hävdar, att om man nödvändigtvis skall inskränka bostadsbyggandet till förmån för skogsarbetet, skall denna inskränkning inte bara avse landsbygden utan även städerna. Jag ber, herr talman, att få ge min anslutning till dem, som yrkat bifall till reservationen.

Herr **Nilsson, Bernhard:** Herr talman! Herr Heiding fäste sig särskilt vid utskottets uttalande om att länsarbetsnämnd skulle kunna besluta om avbrott i ett påbörjat byggnadsarbete. Var och en som deltagit i en länsarbetsnämnds arbete, vet, att varje fråga där prövas mycket grundligt och att beslut om avbrott i ett bygge icke fattas utan att ytterligt starka skäl därtill föreligga. Sådana skäl äro, såsom departementschefen framhåller, antingen materialbrist eller brist på arbetskraft för skogsbruket. Det är uppenbart, att om sådan brist föreligger på material för byggnadsarbetet att behovet inte kan tillgodoses, eller om arbetskraften i skogarna inte är tillräcklig för att vår vedförsörjning skall kunna tryggas, föreligga så viktiga skäl att de säkerligen för alla torde framstå såsom avgörande för ett beslut om avbrott i arbetet. Alla ha emellertid den förhoppningen att trycket i dessa avseenden skall lätta, att vår bränsleförsörjning skall kunna tillgodoses genom de åtgärder, som numera vidtagits för att stimulera bränsleförsörjningen och att tillgången på byggnadsmaterial skall tryggas, så att de föreslagna restriktiva bestämmelserna icke skola behöva tillämpas. Min livliga förhoppning är att så skall bli fallet, men å andra sidan anser jag att det bör föreligga en möjlighet att tillämpa sådana bestämmelser, därest ett nödläge på dessa områden skulle uppkomma.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr statsrådet **Möller:** Jag har tyvärr inte haft tillfälle att åhöra hela diskussionen, men såvitt jag kan finna föreligger det ett ganska egendomligt missförstånd från reservanternas sida. Hittills har det ju varit så att bostadsförbättringarna på landsbygden ha varit undantagna från all licenslagstiftning och all liknande prövning, under det att all annan byggnadsverksamhet, och naturligtvis också den byggnadsverksamhet som dirigeras genom byggnadslånebyrån, är föremål för en ständig prövning, vid vilken det fastställes, vid *vilka tider* byggnaderna få påbörjas och i vilken takt arbetet får bedrivas och varvid man förbehåller sig att om så kräves ge order om inställande av byggena på grund av olika samhälleliga skäl. Vad som nu föreslås i utskottsutlåtandet liksom i propositionen är ingenting annat än verklig likställighet mellan all annan bostadsbyggnadsverksamhet och bostadsförbättringsverksamheten på landsbygden. Jag skall gärna medge att förslaget har sina praktiska nackdelar, då det ju i regel rör sig om relativt små arbeten, men erfarenheten visar ju, att det inte alls, som herr Holmberg tror, är fråga om byggnadsarbetare i egentlig mening utan att dessa bostadsförbättringsbyggen bedrivas kanske med en yrkesman men i övrigt av hemmasöner eller vederbörande fas-

Ang. vissa anslag till bostadsbyggande på landsbygden m. m. (Forts.)

tighetsägare själv. Om då en länsarbetsnämnd skulle komma till den uppfattningen, att arbetet kan dröja något litet, i varje fall inte behöver utföras mitt under brinnande skogsavverkningssäsong, är det då verkligen något att ställa till bråk om här i kammaren? Det kan jag för min del inte förstå.

Jag skulle vilja säga, att denna strid har rent teoretisk betydelse. Det är inte alls avsikten att hindra bostadsförbättringarna på landsbygden. Om det hade varit avsikten, hade vi ju inte behövt lägga fram denna proposition om att taga i anspråk allt som finns på beredskapsstat II. Att vi lagt fram det förslaget och sålunda begärt att ytterligare 15 miljoner kronor skola ställas till förfogande under innevarande budgetår, vittnar väl om att vi tvärtom vilja att detta arbete skall bedrivas med all energi, men eftersom vi ha en bränsleförsörjningsfråga — som jag uppriktigt sagt tycker att bondeförbundet borde ta litet hänsyn till — få ju intressena såsom i många andra fall, när man inte på förhand är på det klara med vad som är samhällets verkliga intresse, vägas emot varandra inom en myndighet. Att man skall opponera sig emot detta och att man skall framställa saken som om detta vore att införa någon olikställighet, då det tvärtom är fråga om införande av full likställighet mellan stad och land, det får jag säga att jag är ganska överraskad över.

Jag hoppas för min del att kammaren måtte biträda utskottets hemställan.

Herr **Heiding:** Herr talman! Det föreligger inte något missförstånd i detta fall, ty jag anser inte att det är fråga om att införa likställighet mellan stad och land, utan att det är fråga om en annan ståndpunkt, då det gäller att bevilja anslag till bostadsbyggande på landsbygden. Om man ser överst på s. 3 i utskottets utlåtande, så finner man ju tydligt och klart uttalat från departementschefens sida, att det kan beslutas om tidpunkten för arbetenas påbörjande och, därest nämnden så anser erforderligt, om avbrott i arbetena. Det är detta uttalande, som jag för min del ansett mycket olämpligt. Jag anser inte heller att utskottet tillräckligt starkt betonat att detta uttalande inte bör stå kvar, då utskottet sagt att ett sådant avbrytande endast i nödfall bör komma i fråga.

Att statens byggnadslånebyrå många gånger får inskränka byggnadstillstånden, beror väl ofta på materialbrist, men här är det ju fråga om en inknappning för att arbetarna skola gå ut i skogsarbete, och då anser jag att samma bestämmelser böra gälla för arbetarna på landet och i städerna. Som jag förut framhållit kommer det ju många arbetare från landsbygden till städerna och hjälpa till vid storbyggena där, i synnerhet grovarbetare och sådana.

Jag är för min del av den åsikten, att vi skola göra så mycket som möjligt för att få fram tillräckligt med ved, och jag vill inte att vi för närvarande skola sätta i gång mer byggnadsarbete på landsbygden än som är oundgängligen nödvändigt, men man skall då också försöka skapa likställighet mellan landsbygd och stad, vilket man i detta fall icke gör enligt utskottets utlåtande. Det är enligt min mening mycket behjärtansvärt, att bostadsbyggande på landsbygden kommer till stånd i så stor omfattning som möjligt. Under nuvarande förhållanden är det ju klart, att vedförsörjningen måste gå före, men då anser jag att ett och annat byggnadsarbete även i städerna borde kunna inskränkas.

Jag kan således inte finna att det blir någon likställighet, som departementschefen talar om, ifall vi besluta i enlighet med vad departementschefen föreslagit, utan jag anser att det blir en fullkomlig olikhet rådande.

Jag ber, herr talman, att få vidhålla mitt yrkande.

Herr statsrådet **Möller:** Jag vill bara konstatera, att det är ett faktum att för varje licensbygge vederbörande myndighet kan dels bestämma tidpunkten då arbetet får börja, dels förordna att arbetet skall avbrytas, och det är just licensbyggen som pågå i städerna. Det är precis samma sak som nu föreslås

Ang. vissa anslag till bostadsbyggande på landsbygden m. m. (Forts.)
för landsbygden, fast jag är övertygad om att inskränkningar komma att tillämpas i mycket färre fall beträffande bostadsförbättringar på landsbygden än på annat håll.

Herr **Heiding:** Jag vill bara säga, att det inte är så svårt att avbryta ett bostadsbygge i en stad då det avser en nybyggnad. Det är en helt annan sak att avbryta ett bostadsbygge på landet, när det gäller en reparation. I en nybyggnad ha inga människor flyttat in, och där går det att avbryta arbetet, men beträffande en reparation är det helt annorlunda.

Herr statsrådet **Möller:** Det är alldeles uppenbart att herr Heiding förutsätter, att länsarbetsnämnderna sakna sunt förnuft; det är därpå hans resonemang vilar. Min erfarenhet ger emellertid inte stöd åt en sådan uppfattning.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i avseende på det nu ifrågavarande utlåtandet yrkats dels att vad utskottet hemställt skulle bifallas med godkännande av utskottets motivering, dels ock att utskottets hemställan skulle bifallas med godkännande av den motivering, som förordats i den vid utlåtandet fogade reservationen.

Därefter gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan med godkännande av utskottets motivering vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Heiding* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 97 med godkännande av utskottets motivering, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles utskottets hemställan med godkännande av den motivering, som förordats i den vid utlåtandet fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästs, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Vid förnyad föredragning av statsutskottets utlåtande nr 98, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående reglering av avlönings- och pensioneringsförhållandena för f. d. landskanslisten vid länsstyrelsen i Västerbottens län O. M. Öhman, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets memorial nr 99, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om vissa anslag för budgetåret 1945/46 under åttonde huvudtiteln, avseende anslagen inom ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner.

De i detta memorial föreslagna voteringspropositionerna godkändes.

Vid ånyo skedd föredragning av statsutskottets utlåtande nr 100, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående samarbete med Stockholms stad för uppförande och drift av en kvinnoklinik vid Sabbatsbergs sjukhus, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Herr statsrådet *Danielson* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition nr 287, angående anslag till expeditionsbaracker för statens utlänningskommission.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 101, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avstående i vissa fall av allmänna arvsfondens rätt till arv jämte i ämnet väckta motioner.

Punkterna 1—12.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Ang. rätten till arv efter guldsmeden L. G. H. Malmström.

Punkten 13.

I en till riksdagen avlåten proposition, nr 185, hade Kungl. Maj:t, utom annat, föreslagit riksdagen medgiva, att av den allmänna arvsfonden tillfallna kvarlåtenskapen efter guldsmeden Lars Gustaf Hampus Malmström från Boden ett belopp av 50 000 kronor finge avstås till Lars Jerker Martin Sundström.

Av den i propositionen framlagda utredningen framgick bland annat, att Malmström avlidit den 17 januari 1940 utan att, såvitt framginge av en efter honom upprättad boupptecknin, efterlämna någon arvsberättigad släkting samt att av Malmströms kvarlåtenskap till allmänna arvsfonden inlevererats dels kontant sammanlagt 98 013 kronor 61 öre, dels ock obligationer till ett nominellt värde av sammanlagt 196 000 kronor.

I samband med Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag hade utskottet till behandling förehaft två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *F. Ström* (I: 331) och den andra inom andra kammaren av herr *O. W. Lövgren* (II: 493), vari hemställts, att riksdagen måtte föreslå Kungl. Maj:t, att hälften av ifrågavarande kvarlåtenskap skulle få avstås till sonen Lars Jerker Sundström.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten yttrat:

»På de skäl föredragande statsrådet anfört anser jämväl utskottet att viss del av ifrågavarande arv bör avstås till Sundström, som är arvlåtarens son utom äktenskap. Vidkommande storleken av denna del har utskottet funnit Kungl. Maj:ts förslag om ett belopp av 50 000 kronor innebära en tillfredsställande lösning av den föreliggande frågan. På grund härav hemställer utskottet, att riksdagen må med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 331 och II: 493 medgiva, att av den allmänna arvsfonden tillfallna kvarlåtenskapen efter guldsmeden Lars Gustaf Hampus Malmström från Boden ett belopp av 50 000 kronor må avstås till Lars Jerker Martin Sundstöm.»

Enligt en vid punkten avgiven reservation hade herrar *Lindström, Karl Andersson, Wiklund, Danielsson, Viklund* och *Holmström*, fru *Alvén* samt herr *Hoppe* ansett, att utskottets yttrande och hemställan bort hava följande lydelse:

»På de — — — utom äktenskap.

Ang. rätten till arv efter guldsmeden L. G H. Malmström. (Forts.)

Vidkommande storleken av denna del har utskottet funnit övervägande skäl tala för det i motionerna framlagda förslaget, enligt vilket kvarlåtenskapen skall delas lika mellan allmänna arvsfonden och Sundström. Såsom motionärerna bland annat framhållit råder i vida kretsar den uppfattningen, att utomäktenskapliga barn böra äga arvsrätt efter sin fader, och måhända kommer utvecklingen att gå i riktning mot full likställighet i detta avseende mellan utomäktenskapliga barn och barn inom äktenskap. Det är enligt utskottets uppfattning under dessa omständigheter ej fullt tillfredsställande, att staten genom allmänna arvsfonden lägger beslag på så stor del av kvarlåtenskapen, att sonen icke erhåller vad som skulle ha utgjort hans laglott, därest dylik likställighet varit genomförd.

Under åberopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa, att riksdagen må i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionerna I: 331 och II: 493 medgiva, att hälften av den allmänna arvsfonden tillfallna kvarlåtenskapen efter guldsmeden Lars Gustaf Hampus Malmström från Boden må avstås till Lars Jerker Martin Sundström.»

Herr **Wiklund:** Herr talman! I likhet med en del andra reservanter anser jag, att detta belopp rättvisligen bör höjas till den av reservanterna föreslagna summan. Hade denne Lars Jerker Martin Sundström varit erkänd son till den avlidne, skulle han givetvis ha fått ett betydligt större belopp. Det gäller nu för sonen att söka skapa sig en framtid, och vi anse, att detta icke lämpligen kan ske på annat sätt än enligt den från statsutskottet avvikande meningen.

Herr talman! Jag tillåter mig därför yrka bifall till reservationen, enligt vilken hälften av den allmänna arvsfonden tillfallna kvarlåtenskapen efter guldsmeden Lars Gustav Hampus Malmström skall avstås till Lars Jerker Martin Sundström.

Herr **Johansson, Johan Bernhard:** Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Wiklund* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 101 punkten 13, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för

Ang. rätten till arv efter guldsmeden L. G. H. Malmström. (Forts.)
ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser.

Då herr talmannen fann tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, verkställdes härefter votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 37;
Nej — 55.

Därjämte hade 10 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Punkterna 14—22.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 102, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1945/46 till fria sommarresor för barn m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

Anslag till fria sommarresor för barn.

Punkten 1.

I en till riksdagen avlåten proposition, nr 210, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för den 2 mars 1945, föreslagit riksdagen att, utom annat, för budgetåret 1945/46 anvisa till Fria sommarresor för barn ett förslagsanslag av 1 250 000 kronor.

I samband med Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag hade utskottet till behandling förehaft

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *S. G. W. Wahlund* m. fl. (I: 321) och den andra inom andra kammaren av herr *A. Gustafsson* i Lekåsa m. fl. (II: 512), i vilka hemställts, att riksdagen måtte tillse, att fria sommarresor för barn och vårdare gjordes i möjligaste mån lika tillgängliga för landsbygdens och de mindre samhällenas befolkning som för de större städernas;

dels en inom första kammaren av herrar *E. O. Wiklund* och *F. Ström* väckt motion (I: 349), vari hemställts, att de fria resorna för barn och vårdare hädanefter måtte göras i samma mån tillgängliga för de mindre tätorternas och den rena landsbygdens barn som för de större samhällenas samt att anslaget till fria sommarresor för barn för budgetåret 1945/46 måtte ökas med förslagsvis 250 000 kronor eller till 1 500 000 kronor;

dels en inom andra kammaren av herrar *K. E. Hansson* i Skediga och *G. Svensson* i Vä väckt motion (II: 370), vari hemställts, att riksdagen måtte besluta, att från anslaget till fria sommarresor bidrag skulle kunna utgå till resor, även skolresor, för landsbygdens barn efter i huvudsak samma grunder, som gällde för städernas barn;

dels ock en inom andra kammaren av herr *A. Nordström* i Kramfors m. fl. väckt motion (II: 537), vari hemställts, att riksdagen vid behandlingen av propositionen nr 210 måtte besluta, att de fria sommarresorna för barn under budgetåret 1945/46 skulle utsträckas att gälla jämväl landsbygden, och som följd därav att till fria sommarresor för barn för budgetåret 1945/46 anvisa ett förslagsanslag av 2 100 000 kronor samt att de fria sommarresorna för barn och vårdare skulle få företagas utan hänsyn till resans längd och oavsett från vilken ort i landet resan anträddes.

Anslag till fria sommarresor för barn. (Forts.)

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten på åberopade grunder hemställt, att riksdagen måtte

a) i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna I: 349, II: 370 samt II: 537 ävensom med bifall till motionerna I: 321 och II: 512, motionerna I: 349 och II: 537 i vad de icke avsåge anslagsfrågan, godkänna av utskottet förordade ändrade grunder för ifrågavarande verksamhet,

b) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 349 och II: 537 i vad nämnda motioner avsåge anslagsfrågan till Fria sommarresor för barn för budgetåret 1945/46 under femte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 1 250 000 kronor.

I motiveringen hade utskottet anfört bland annat följande:

»Departementschefen har icke ansett trafikförhållandena medgiva ett förverkligande av önskemålet att utvidga rätten till fria resor för sommarvistelse i enskilda hem så att landsbygdens och de mindre samhällenas barn bliva principiellt likställda med barn från städer och samhällen med mer än 8 000 invånare. Kungl. Maj:ts förslag innebär dock ett betydelsefullt steg i denna riktning i det att dels landskommuner, där behovet av fria resor för barn och vårdare är särskilt stort, intill ett sammanlagt antal resor av högst 15 000 medgivas motsvarande dispensmöjlighet, som nu föreligger för de mindre tätorterna, och dels att för landsbygdens och de mindre städernas vidkommande socialstyrelsen föreslås få rätt tilldela särskilt behövande barn och vårdare förmånen av fri resa. Med hänsyn till detta förslag och förslaget om ovannämnda inkomst- och förmögenhetsgräns beräknas antalet sommarresor skola uppgå till omkring 80 000 sommaren 1945 mot omkring 45 500 sommaren 1944 och omkring 56 000 sommaren 1943.

Med anledning av motionernas förslag om införande av full likställighet av landsbygdens barn med barn från större tätorter vill utskottet till en början framhålla, att trafiksituationen även enligt utskottets mening bör bedömas så allvarligt, att det av Kungl. Maj:t beräknade antalet resor torde få anses utgöra ett ungefärligt maximum för sommaren 1945. Det är givet att likställighet under sådana förhållanden ej kan åstadkommas utan inknappning av resemöjligheterna för barn från de större tätorterna. Då emellertid det av Kungl. Maj:t beräknade antalet resor innebär en avsevärd stegring i förhållande till föregående somrar synes den erforderliga begränsningen av resorna för de större tätorternas barn ej behöva bliva alltför kännbar. Inom den ram, som bildas av å ena sidan den föreslagna inkomst- och förmögenhetsgränsen och å andra sidan den begränsning i det totala antalet resor, som framtvingas av trafiksituationen, bör enligt utskottets mening förmånen av fria resor i lika mån stå öppen för barn från städer och landsbygd, men i första hand avse barn, vilka på grund av ekonomiska eller andra förhållanden äro i behov av en stärkande sommarvistelse på landsbygden eller av luft- och miljöombyte. Någon jämkning av bestämmelsen, att uppehållet på sommarvistelseort skall omfatta minst 4 veckor, anser utskottet icke böra företagas.»

Reservation hade avgivits av, utom annan, herrar *Lindström, Sven Larsson, Karl Andersson, Gustaf Karlsson, Gustaf Iwar Anderson, Eriksson* i Stockholm, *Holmström* och *Lindholm* samt fru *Alvén*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte

a) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 321 och II: 512, I: 349, II: 370 samt II: 537, motionerna I: 349 och II: 537 i vad de icke avsåge anslagsfrågan, godkänna i statsrådsprotokollet över socialärenden för den 2 mars 1945 förordade ändrade grunder för ifrågavarande verksamhet,

b) med bifall — — — 1 250 000 kronor;

Anslag till fria sommarresor för barn. (Forts.)

2) av herr *Bernhard Nilsson,* som likväl ej antytt sin åsikt;

3) av herr *Mannerskantz,* likaledes utan angiven mening.

I den av herr *Lindström* m. fl. anförda reservationen hade för den nyss återgivna delen av utskottets yttrande föreslagits följande avfattning:

»Departementschefen har — — — 56 000 sommaren 1943.

Med anledning — — — maximum för sommaren 1945. Det är givet att likställighet under sådana förhållanden ej kan åstadkommas utan en väsentlig inknappning av resemöjligheterna för barn från de större tätorterna. Emellertid böra enligt utskottets mening barn inom nämnda befolkningsgrupper, där behovet av ombyte av vistelseort under sommaren i allmänhet är mest framträdande, liksom hittills komma i åtnjutande av den ifrågavarande förmånen utan annan behovsprövning än den, som anknyter till familjens ekonomiska ställning. Härav följer, att utskottet anser sig förhindrat tillstyrka motionärernas förslag i nu ifrågavarande avseende. Utskottet vill dock i likhet med förra årets riksdag understryka det behjärtansvärda i nämnda förslag och framhålla, att detsamma bör i huvudsak genomföras så snart trafikförhållandena det medgiva. Såsom ovan framhållits innebär redan Kungl. Maj:ts förslag en betydelsefull jämkning till landsbygdens fördel i förhållande till föregående sommar. Någon ändring av bestämmelsen, att uppehållet på sommarvistelseorten skall omfatta minst 4 veckor, bör enligt utskottets mening icke i anledning härav företagas.»

Herr **Anderson, Gustaf Iwar:** Herr talman! Jag befinner mig i den egendomliga situationen, att jag dels är bosatt i en stad, som inte haft möjlighet att utnyttja denna förmån, och dels representerar ett län, som enligt vad jag tror inte i någon större utsträckning tar dessa fria resor i anspråk. Jag har emellertid ansett mig böra ansluta mig till reservationen, och anledningen härtill är att jag måste böja mig för de fakta som järnvägsstyrelsen i detta fall framfört.

Järnvägsstyrelsen ser med stor oro på möjligheterna att klara resandetrafiken under instundande sommar; den måste ju i första hand se till att transportera ved, bland annat till storstäderna. Som före detta järnvägsman och även före detta tågklarerare vet jag, att det även under normala förhållanden kan vara synnerligen svårt att bemästra trafiken under sommarmånaderna. Hur önskvärt man än anser det vara kan man därför inte gå med på att i år utsträcka dessa fria resor till att gälla hela landet, alltså även landsbygden. I det sammanhanget vill jag fästa uppmärksamheten på att det finns dispensmöjligheter för tätorter och för en del norrlandskommuner. Jag skulle för min del tro att järnvägen kan skaffa vagnar, men den kan inte skaffa ett tillräckligt antal lok, och vi måste böja oss för detta faktum. För min del anser jag att bränslesituationen är så svår, att man hellre får inskränka dessa fria resor än ta risken att vi få frysa i vinter.

Men det finns även en annan sak, som gjort att jag reserverat mig. Av Kungl. Maj:ts proposition framgår, att befolkningsutredningen är beredd att redan till nästa års riksdag framlägga ett såvitt jag kan förstå mycket vittgående förslag om fria resor, och då synes det mig vara klokt, att man inväntar detta förslag och alltså prövar saken grundligare vid nästa års riksdag.

Jag förstår inte heller hur man praktiskt skall kunna lösa uppgiften på de få veckor i mitten av juni, då saken blir aktuell, och jag tror även av den anledningen, att det vore klokt att vidmakthålla den begränsning som hittills har gällt.

Jag ber därför, herr talman, att på mina egna och mina medreservanters vägnar få yrka bifall till den av herr Lindström m. fl. avgivna reservationen.

Anslag till fria sommarresor för barn. (Forts.)

Herr **Wahlund:** Herr talman! Det var med mycket stort intresse, som jag åhörde representanten för reservanterna, och det var med tillfredsställelse, som jag konstaterade hans positiva inställning till de yrkanden som framställts i motionerna. Men jag kan inte godkänna hans skäl, varför man skulle avstå från att införa jämlikhet mellan landsbygdens och städernas barn i år. Att befolkningsutredningen sysslar med att definitivt ordna upp organisationen av sommarresorna är enbart glädjande, men det är inget skäl när det gäller ett ståndpunktstagande i dag. Inte heller trafiksituationen är något skäl, ty utskottsmajoriteten tänker sig ett lika stort antal resor som reservanterna.

Om jag, herr talman, som motionär och som reservant i befolkningsutredningen här skulle säga några ord, skulle jag vilja påminna om hurudan situationen var i vårt land år 1942, då riktlinjerna för den nuvarande organisationen av dessa sommarresor uppdrogos. Jag tror det är rätt nyttigt vid bedömandet av denna fråga.

År 1942 hade man verkligen anledning att i denna fråga skilja på stadsbarn och landsbarn. Vi stodo ju inför risken att komma in i kriget. Vi stodo inför risken av det moderna bombkriget, som också drar in barnen på krigsskådeplatserna. Det framstod såsom angeläget att föra bort barnen från de ur luftskyddssynpunkt sårbara stadsorterna. Vi ville ha ut barnen från städerna och sprida dem runt landsbygden.

Men jag tror ändå att år 1942 det allra viktigaste skälet för att man ville reservera dessa resor för stadsbarnen var ett annat. Jag ber de ärade ledamöterna av kammaren påminna sig situationen på våren 1942. Det hade ingått oroande underrättelser från de krigförande länderna. Man hade sagt, att barnen där ledo svårt av näringsbrist och att följderna redan hade visat sig, i det att barnen hade blivit tuberkulösa och fått andra infektionssjukdomar och olika bristsjukdomar. Man befarade att någonting liknande skulle hända våra svenska barn, och man hade anledning tro att stadsbarnen då i första hand skulle drabbas. Medicinalstyrelsen, vårt ansvariga medicinska ämbetsverk, bedömde saken så allvarligt, att styrelsen tillsammans med socialstyrelsen år 1942 verkställde en undersökning, i vilken man konstaterade att man »kommit i farlig närhet av den gräns, där risken för återverkningar på barnens hälsa föreligger.»

Det var helt rimligt, att man i en sådan situation ville flytta ut stadsbarnen på landsbygden, ge dem rikligare kosthåll, sol, luft, vatten och frihet och på så sätt bygga upp deras hälsa. Man visste inte hurudan skörden skulle bli. Man tänkte: det kan bli en nödvinter, och vi måste se till att stadsbarnen under sommaren bygga upp sin hälsa, så att de kunna stå ut med de strapatser som kunde komma.

Men om man år 1942 hade anledning att skilja på stadsbarn och landsbarn, så har man, herr talman, ingen anledning att göra det nu. Nu är situationen förändrad. Nu ha evakueringssynpunkterna och hänsynen till näringsförhållandena förlorat sin relevans. Och man går med intresse till reservationen för att undersöka, vad det är för nya skäl som nu framdragas, då man fortfarande vill ge landsbygdsbarnen sämre förmåner än stadsbarnen.

Man säger, att för barn från de större tätorterna behovet av ombyte av vistelseort *under sommaren* är större än för barn i allmänhet. Ja, det vill jag ingalunda bestrida, men man får härvidlag inte överdriva. Man får för det första inte helt allmänt framställa landsbygdsmiljön som något alldeles särskilt förmånligt för barnen. Det är den tyvärr inte. Vi ha kunnat konstatera, att landsbarnens hälsotillstånd i allmänhet är sämre än stadsbarnens, och skillnaden är så stor, att den till och med tar sig uttryck i dödligheten. Förr var det så, att dödligheten bland stadsbarnen var högre än bland landsbarnen, men i dag

Anslag till fria sommarresor för barn. (Forts.)

är det tvärtom: barndödligheten är avsevärt högre på landsbygden än i städerna.

Jag skall alltså gärna medge att det just under sommaren är viktigt för stadsbarn att få komma ut på landet. Men det finns en annan synpunkt som man här kan anlägga, nämligen landsbygdsmödrarnas arbetsbörda. Väl finns det mödrar särskilt i de barnrika och inkomstfattiga klasserna i städerna, som ha en mycket stor arbetsbörda, men dessa vilja vi ju också hjälpa genom sommarresor för deras barn. Men hur är det på landsbygden? Vi motionärer ha påpekat, huru i exempelvis ett jordbrukshushåll å 15 hektar åker husmodern har att arbeta åtta och en halv timme i köket och fyra och en halv timme i jordbrukssysslor. Vidare behöver hon ett par timmar till att äta själv, att tvätta sig, att kläda sig och sådant. Det gör femton timmar, och hon får då i *genomsnitt* nio timmar över till sömn och till småpauser i arbetet. Är det inte behjärtansvärt att avlasta denna moder hennes arbete åtminstone med omvårdnaden om barnen under någon tid på året? Kanske det ibland rent av skulle kunna bli möjligt för denna arbetsbelastade moder att slita sig ifrån arbetet och resa med som barnens vårdare.

Man vill nu höja inkomstgränsen från rabattgränsen till 1 500 kronor, och det vill jag rent principiellt gärna vara med om. Jag skulle önska att trafiksituationen inom kort inte skall behöva bedömas så allvarligt, och vi hoppas att redan nästa år härvidlag helt få igenom vad vi sträva efter. Utskottsmajoriteten utestänger dock inte resemöjligheterna för de större stadsorternas barn ens i dessa höga inkomstskikt utan vill härvidlag endast införa en prövning.

Vi få dock komma ihåg, att 1 500 kronor i beskattningsbar inkomst är tämligen högt. Denna kategori skulle alltså enligt reservanterna utan prövning få sommarresor för sina barn, men de fattigaste på landsbygden, fattiga lantarbetare och fattiga småbrukare, skulle vara hänvisade till ett dispensförfarande.

Jag kan inte, herr talman, anse detta vara rättfärdigt, och jag måste därför yrka bifall till utskottets förslag.

Herr **Nilsson, Bernhard:** Herr talman! Jag har avgivit en blank reservation vid detta utskottsutlåtande, och i anledning därav ber jag att få anföra en del synpunkter, som icke kommit till uttryck vare sig i den kungl. propositionen eller i utskottets motivering.

Av utskottets motivering på s. 6 i utlåtandet framgår det, att man beräknar att sommaren 1945 skall resornas antal uppgå till ca 80 000 mot omkring 45 500 sommaren 1944 och 56 000 sommaren 1943. Det gäller alltså här barn och mödrar ifrån städer och samhällen, som skola ut på landsbygden. Det är naturligtvis utomordentligt värdefullt för dessa barn och mödrar att få komma ut på landet, under förutsättning att vistelsen där blir av så pass lång varaktighet att den fyller det ändamål, som man avser att tillgodose — en rekreation för mödrarna, som kan bli någorlunda tillfredsställande, och möjlighet för barnen att få vistas i sol och luft och få god och riklig föda, men också komma i en sådan ordning beträffande sömn och dylikt att de verkligen kunna få en bättre vigör.

Men man har här också att anlägga en annan synpunkt, som man ofta inte tänker på. Och den gäller husmödrarna i de hem, som skola ta emot barnen och mödrarna från städerna och de andra större samhällena. Av dessa husmödrar är det säkerligen ett mycket stort antal, som själva skulle behöva vila och som därför inte utan olägenheter för sig själva kunna ta emot sina gäster. Det är uppenbart att man inte kan belasta en husmor på landsbygden, vars arbets-

Anslag till fria sommarresor för barn. (Forts.)

uppgifter sannerligen äro tillräckligt tyngande förut, med ytterligare uppgifter för denna verksamhet. Att då genom statssubvention för resor i större utsträckning befrämja en sådan verksamhet till skada måhända för husmödrarna på landet, som själva skulle behöva vila, är inte riktigt eller lämpligt.

Jag tänker nu inte på sådana »sommarbarn», som under många år skickats ut från städerna på grund av avtal, som ingåtts mellan myndigheter eller ideella föreningar i storstäderna och dem som skola ta emot barnen. Det är en annan sak. Utan jag tänker på hela den ström av släktingar och bekanta, som kommer ut på landsbygden och som man där säkerligen inte vill vägra att mottaga, när de ha fria resor, men som man dock inte utan olägenheter kan ta emot. Man skulle ju tänka sig att en husmor från staden, som reser ut på landet, själv skulle kunna hjälpa till med arbetet i hushållet där. Men jag är livligt övertygad om att i fall en prövning i det stycket skulle kunna göras, så skulle det visa sig att det arbete, som de i verkligheten utföra, inte är av sådan omfattning, att det medför någon mer avsevärd lättnad för husmodern på platsen.

En annan fråga, som också herr Wahlund nyss var inne på, är koloniverksamheten. Det framgår av den kungl. propositionen, att koloniresorna år 1944 utgjorde 27 200 i hela landet och att koloniernas antal då var 478. År 1943 utgjorde resornas antal 29 200. — Det jag nu anför gäller vad som avhandlas i nästa punkt av utskottsutlåtandet, men jag hemställer att jag får säga några ord därom redan i samband med den nu föredragna punkten.

Det blir, sade jag, en helt annan sak med de barn som resa ut kolonivis och få sina levnadsförhållanden ordnade i en koloni på landet. Jag framhöll redan i fjol, då vi behandlade denna fråga, vikten och värdet av koloniverksamheten, och jag gjorde det med stöd av den praktiska erfarenhet jag har såsom ordförande i styrelsen för en barnkoloni. Denna barnkoloni tar emot barn året runt, inte bara från städerna och andra tättbebyggda samhällen, utan också från landsbygden. Det är klena barn, som visserligen inte direkt lida av några sjukdomar men som behöva en uppryckning för att kunna stå emot infektioner och sådant, som de kunna utsättas för i olika avseenden. Det har visat sig att denna koloniverksamhet är av utomordentligt stor betydelse. När befolkningsutredningen nu har att behandla denna fråga, enligt vad som framgår av den kungl. propositionen, är det min mening att den borde taga hänsyn till dessa synpunkter. Koloniverksamheten bör inte drivas bara på sommaren, utan den kan drivas året runt om man har vinterbonade förläggningar. Här skulle staten, landstingen och kommunerna medverka till ordnandet av kolonier på lämpliga platser i landet och därigenom befrämja en verksamhet, som obestridligen är av utomordentligt stor betydelse för det ändamål man här vill vinna.

En sak som jag särskilt vill framhäva när det gäller koloniverksamhetens effekt är den omständigheten, att barnen vårdas under sakkunnig ledning. De få gå till sängs på bestämda klockslag och vila sina bestämda tider, och de få inte springa omkring hur som helst utan ordning och reda. De få utomordentligt god och riklig föda, varigenom deras kroppsliga vigör ökas, och de ha också möjligheter till bad och rekreation på andra sätt.

Detta är sålunda en verksamhet som har stor betydelse och som det allmänna borde ägna sig åt i vida större utsträckning än vad som för närvarande är fallet. Sådana sommarresor, som det nu är fråga om, ha inte samma betydelse och kunna inte bedrivas i den omfattning, som eljest skulle vara önskvärd.

Jag har, herr talman, intet annat yrkande att framställa än om bifall till reservationen.

Anslag till fria sommarresor för barn. (Forts.)

Herr statsrådet **Möller:** Herr talman! Om inte en särskild omständighet hade tillkommit i år, så förmodar jag att det överhuvud taget inte hade blivit någon diskussion i denna fråga — i varje fall inte efter några andra linjer än dem den siste ärade talaren uppdragit, men alldeles inte efter de linjer, som nu skiljer utskottsmajoriteten och reservanterna.

Och denna särskilda omständighet är järnvägsstyrelsens absoluta bestridande av att man kan åtaga sig fler sommarresor än vad som här förslagsvis beräknats till 80 000. I själva verket är järnvägsstyrelsen naturligtvis mycket bekymrad även inför dessa 80 000 sommarresor, men detta antal ha vi i alla fall ansett oss kunna föreslå. Hade inte transportsvårigheterna förekommit, så hade riksdagen på sitt bord i dag inte haft ett utskottsförslag, utan ett regeringsförslag om full likställighet mellan landsbygd och stad. Jag skall tillåta mig citera några ord ur en promemoria, som jag erhållit från byråchefen Lundquist i järnvägsstyrelsen. Det har sagts, att 80 000 resor är ett ganska obetydligt antal jämfört med samtliga resor under sommaren på våra järnvägar. Det säges i promemorian, att detta på sitt sätt kan vara riktigt. Men man glömmer bort en sak. Medelreselängden för statens järnvägars vanliga resor ligger vid ungefär 40 eller 45 kilometer, medan medelreselängden för dessa fria barntransporter ligger vid cirka 325 kilometer i vardera riktningen. Antalet personer, som beräknas komma att deltaga i dessa fria resor, bör därför enligt dessa beräkningar multipliceras med 2, 5 och 7 innan en jämförelse kan göras. Om talet 145 000 resande — detta avser ett förslag som framkommit i en av motionerna — omräknas på detta sätt erhålles talet 1 653 000 såsom det tal, som rättvisligen bör jämföras med sommarresornas antal i sin helhet, vilket uppgår till 8 miljoner.

Det finns efter min mening ingen som helst möjlighet för vare sig Kungl. Maj:t eller riksdagen att här förklara, att man inte intresserar sig för vad järnvägsstyrelsen gör gällande. Utan vi måste acceptera det. Det har Kungl. Maj:t gjort, och det har utskottet också gjort, ty även det vill begränsa resornas antal till 80 000. Hur det sedan skall gå till att utvälja resenärerna blir ett spörsmål, som socialstyrelsen får lösa. Såvitt jag kan förstå kommer det att resultera i antingen att förhållandena bli kaotiska, då man skall bestämma vilka som skola få resa, eller också att det hela drar så långt ut på tiden, att man inte hinner bestämma vilka barn som skola få resa förrän framme vid den tidpunkt på hösten, då skolorna börja igen.

Jag måste för min del uttala det ganska hårda omdömet om utskottsmajoritetens förslag, att det inte är genomtänkt till sina konsekvenser. Man har i princip velat gå på likställighet, och det är det enda som man i detta avseende har brytt sig om. Det föreslås såväl av Kungl. Maj:t som av utskottet, att man skulle slopa den gamla utgångspunkten för prövningen av vilka som skola vara berättigade till resor, nämligen de som voro berättigade till rabattkort, och att man i stället skall övergå till en ekonomisk linje, där ett beskattningsbart belopp på 1 500 kronor i inkomst eller en förmögenhet på 10 000 kronor är den översta gräns, vid vilken man får bevilja rätt till fria sommarresor. Nu kommer man fram till siffran 80 000 — eller låt mig säga 65 000 från i huvudsak stadssamhällena — om man tillämpar denna inkomstgräns. Om nu alla skola behandlas lika, som det heter, så innebär det i verkligheten, att antingen socialstyrelsen eller barnavårdsnämnderna skola underkasta varje ansökan en individuell prövning. Nåväl, socialstyrelsen kan inte göra detta — det är ju fullkomligt löjligt att tro att en central myndighet på några veckor — det måste nämligen ske på några veckor, om det skall vara någon mening med det hela — skall kunna individuellt pröva låt oss säga 90 000 ansökningar, av vilka 10 000 icke skulle kunna bifallas. Det är alltså klart att barnavårdsnämn-

Anslag till fria sommarresor för barn. (Forts.)

derna skulle få göra det. Men då måste man också företaga en uppdelning rörande hur många ansökningar som få beviljas av varje barnavårdsnämnd. Ty om barnavårdsnämnderna i det avseendet inte få klara besked kan det hela inte gå i lås. Här måste således sägas ifrån att exempelvis barnavårdsnämnden i Lomma får rättighet att välja ut låt mig säga tio barn o. s. v. Man är absolut tvungen att göra en sådan anordning. Ty om barnavårdsnämnderna välja ut barn, så att antalet blir dubbelt så stort som det man kan ta emot, hur skall man då bära sig åt för att slutligen begränsa antalet till 80 000, där både Kungl. Maj:t och utskottet ha ansett att man måste sätta gränsen?

Jag skulle för min del gärna vilja ha en förklaring från utskottsmajoritetens sida om hur den tänker lösa dessa som det förefaller ganska besvärliga praktiska problem utan att helt enkelt slå ihjäl hela sommarreseinstitutionen för detta år.

Det kan hända att jag inte behöver deltaga i denna diskussion mer, och jag skulle därför vilja fästa uppmärksamheten på de obestridliga konsekvenser av utskottsmajoritetens förslag, som jag här har pekat på. En myndighet måste sålunda här bestämma, hur många barn som skola få tagas från varenda socken i hela landet. Det får naturligtvis bli socialstyrelsens sak — orkar den med det så är det ju bra. Jag har mycket svårt att tro att vi skola kunna åstadkomma en sådan effekt om man inte utökar personalen i socialstyrelsen med åtskilliga tjänster — naturligtvis bara för denna uppgift, men så länge den kräver uppmärksamhet måste man i varje fall göra det.

Jag vill inte sluta detta anförande utan att göra ytterligare ett par påpekanden. Det framgick nyss av herr Wahlunds anförande, att vad som här föreslås gäller endast detta år. Det finns väl ingen som helst anledning att tro att bränsle- och trafiksituationen nästa år skulle vara så till den grad spänd som den är innevarande år. Under sådana förhållanden måste jag fråga: tycka herrarna verkligen att det är värt en stor strid för att pressa igenom detta just i år, då det måste vara så gott som alldeles uppenbart, att frågan kommer att lösas i fullt samförstånd nästa år? Man kan ju inte åtaga sig att lämna några absoluta garantier, men kriget är väl i alla fall då slut och vi skola väl ha fått våra importförhållanden och vår utrikeshandel något så när ordnade, så att vi sommaren nästa år inte skola befinna oss i samma brydsamma läge, som gör att vi nu måste begränsa transporterna.

Jag anser, herr talman, att kammaren här borde följa reservanterna. Gör kammaren inte det vill jag för min del inte ha ansvaret för de konsekvenser, som alldeles uppenbart måste komma av ett bifall till utskottsförslaget.

Herr **Bäckström:** Herr talman! Det är ju ganska svårt att nu uppträda och tala för utskottets förslag, sedan chefen för socialdepartementet fällt ett sådant yttrande om detta förslag som att det inte är fullt genomtänkt. Jag skall dock försöka att i någon mån redogöra för den ståndpunkt, som utskottet har intagit och som ligger till grund för dess beslut.

Vid tiden för krigsutbrottet, då anslaget till sommarresor för barn först kom till, avsåg man mera att tillgodose utrymningssyftet än nu, då man närmast tänker på rekreation av barn. Man skulle alltså från början med anslaget samtidigt tillgodose rekreations- och utrymningssyftet. Sedan har det framlagts motioner varje år om att även landsbygdens barn skulle bli berättigade att deltaga i sommarresorna, men riksdagen har vidhållit den ståndpunkten, att nästan uteslutande storstädernas och de större tätorternas barn här skulle komma i fråga. Men jag måste säga mig, att denna ståndpunkt kan man i fortsättningen inte upprätthålla, utan det bör, som utskottet här säger, bli

Anslag till fria sommarresor för barn. (Forts.)

likställighet mellan landsbygdens barn och barnen från de stora tätorterna. Man måste utgå ifrån att dessa tätorter i många avseenden ha det bättre ordnat då det gäller barnens rekreation under några veckor på sommaren. De ha ju bl. a. sina barnkolonier. På den rena landsbygden finns det bland folket i de små stugorna många barn, som borde vara lika eller rent av ännu mera berättigade att komma ut och få frisk sommarluft och äta upp sig.

Nu framhöll socialministern framför allt svårigheterna med transporterna. Av hans anförande fick man den uppfattningen, att programmet redan var fullständigt klart och att det redan var uträknat vilka som skulle få vara med om resorna. Under sådana förhållanden borde också vi på avdelningen ha kunnat bli underrättade om att programmet var fixt och färdigt. Vi ha haft den uppfattningen, liksom när det gäller alla andra anslag som vi bevilja, att man efter råd och lägenhet skulle utnyttja det anslag, som riksdagen här beviljar.

Socialministern säger i den kungl. propositionen, att år 1943 var antalet barn som reste 56 000, och år 1944 var antalet 45 500. Nu har Kungl. Maj:t höjt detta antal till 80 000. Det är alldeles givet — och det har också utskottet sagt i sitt utlåtande — att det måste bli en begränsning av antalet barn från tätorterna, om landsbygdens barn i lika mån skulle få bli delaktiga av dessa sommarresor. Jag anser dock för min del, att detta icke behöver vålla några så särdeles svåra olägenheter. Det finns familjer som ha endast ett barn och det finns familjer som ha tre eller fyra eller ännu fler, och då får man väl jämka ihop det så att de familjer, som ha de flesta barnen, få skicka bort dem, medan man när det gäller familjer med ett eller två barn borde kunna få överväga om inte en gallring skulle kunna ske. Det är dock, anser jag, en fråga om rättvisa att inte fortsätta med nuvarande system, utan att landsbygdens barn skola bli likställda med tätorternas.

För min del måste jag emellertid säga, att jag inte tror att det kommer att bli någon stor tillslutning från landsbygden. Naturligtvis kommer det att bli en hel del barn, det är uppenbart, men så många tusental blir det nog inte. Åtminstone beräknar jag att från vår landsända tillslutningen ingalunda skall bli hundraprocentig. Men familjefäder på landsbygden böra dock ha möjlighet att få vara med och söka när det gäller utnyttjandet av detta anslag.

Befinnes det nu att det inte är möjligt för socialstyrelsen och andra vederbörande myndigheter att ordna denna sak, utan att det måste bli kaos, som socialministern säger, så visar väl det, att denna proposition borde ha framlagts tidigare, så att det hela hade kunnat ordnas i tid. Vi kunna inte göras medansvariga om kaos skulle uppstå. Ty riksdagen måste få pröva denna anslagsfråga precis som alla andra, som föreligga i de olika propositionerna. Jag tycker inte att det är riktigt att komma med något hot om att saken inte går att realisera i år. Då är det hela förfelat.

Jag kan inte, som jag tidigare sagt, finna annat än att det är ett rättmätigt krav, att landsbygden också skall bli delaktig av detta anslag, och att det är fullständigt ohållbart att i längden fortsätta efter samma linjer som hittills. Jag måste, herr talman, under sådana omständigheter yrka bifall till utskottets förslag, då jag finner det vara väl genomtänkt.

Häri instämde herr *Sundelin.*

Herr **Heiding:** Herr talman! Även här föreligger en gränsdragning mellan stad och land, som är mycket svår att få bort. Jag anser dock, att när man beviljar ett så pass stort anslag till sommarresor, som här är fallet, borde man kunna gå med på den förändring i denna del, som utskottet här föreslagit.

Herr statsrådet fällde ett hårt omdöme om utskottsförslaget då han sade

Anslag till fria sommarresor för barn. (Forts.)

att det inte var genomtänkt. Men jag anser, att vad utskottet i sitt förslag förordat kan gå att realisera, och jag stöder mig då på den omständigheten, att man för år 1945 vill ge 80 000 barn sommarresor mot endast 45 500 under år 1944. Vill man verkligen vara med om de riktlinjer, som utskottet här uppdragit, kan saken säkerligen ordnas. Jag tror att herr statsrådet målade i alldeles för mörka färger. Trots det som järnvägsstyrelsen framhållit rörande de svårigheter, som skulle möta för att effektuera planerna, tror jag att det inte behöver visa sig vara ogenomförbart att realisera dem.

Herr Bernhard Nilsson ömmade mycket för husmödrarna på landsbygden, som skulle behöva ta emot dessa sommarresebarn, vilket skulle göra deras förut tunga arbetsbörda ännu tyngre. Men det är väl inte meningen att man skall belasta de husmödrar, som redan ha det mycket svårt och som ha många barn själva, med omvårdnaden av dessa barn. Herr Nilsson menade tydligen att det uteslutande skulle vara jordbrukarhemmen, som skulle ta emot barnen från städerna och de större samhällena. Visserligen kan detta bli fallet i ganska stor utsträckning, men det finns även andra hem än jordbrukarhem, som kunna hjälpa till att ta emot barn ute på landsbygden.

Herr Bernhard Nilsson talade vidare om koloniverksamheten. Det skall villigt erkännas, att den är av stor betydelse. Men en sådan verksamhet kan knappast ordnas i den stora utsträckning, som herr Nilsson tydligen tänkte sig. Det måste bli en mycket stor apparat om man skulle ha barnen ute under så lång tid som tre eller fyra månader och bereda dem den vård, som han här talade om. Jag anser att redan det vore en stor framgång, om de barn som skulle ut på sommarsemester kunde få vara borta en kortare tid från hemmen, såväl när det gäller storstädernas och tätorternas som även i viss mån landsbygdens barn, så att de finge komma i andra förhållanden och i en annan miljö. Jag tror inte, att barnen över lag behöva stanna borta så länge. Det kan ju visserligen även finnas barn, som av olika orsaker kunna behöva stärkande landsvistelse under tre à fyra månader, men här är det ju inte fråga om sådana barn, utan det gäller närmast semesterresor.

När man ordnar semesterresor för husmödrar, få husmödrarna i regel endast vara borta 10 à 12 dagar, men det har visat sig vara mycket nyttigt för dem att få vila upp sig även under en så kort tid. Jag har sett många bevis på stor tacksamhet från husmödrarnas sida över att de fått tillfälle till en välbehövlig vila under 10 à 12 dagar.

Jag betonar således, att det här är fråga om två skilda saker, dels ferieresor, dels den vanliga koloniverksamheten. Man behöver inte gå emot utskottets förslag, även om man, såsom herr Bernhard Nilsson, här förordar en utvidgad koloniverksamhet. Det finns så många barn ute på landsbygden, som verkligen behöva få en tids vistelse på annat håll, att jag inte kan förstå, att man vill motsätta sig det föreliggande förslaget. Vi böra väl i stället alla söka hjälpas åt för att ordna dessa resor på ett så förnuftigt sätt som möjligt. Det behöver säkerligen inte bereda herr statsrådet någon svårighet att ordna resorna på ett sådant sätt att det blir till allmän belåtenhet. Om vi i år besluta oss för att göra detta försök, kunna ju för övrigt förhållandena till ett annat år förbättras, så att det rent trafikmässigt blir lättare att ordna ett större antal resor. Enligt mitt förmenande behöver därför, som sagt, ingen motsätta sig det föreliggande utskottsförslaget.

Jag ber, herr talman, att med dessa ord få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Wahlund:** Herr talman! Herr statsrådet och chefen för socialdepartementet deklarerade, att trafiksituationen nästa år säkerligen kommer att vara

Anslag till fria sommarresor för barn. (Forts.)
sådan, att vi då kunna komma till fullt samförstånd. Jag vet mycket väl, att herr socialministern under hela denna frågas behandling i år har velat få till stånd likställighet mellan stad och land upp till en inkomstgräns av 1 500 kronor. Jag vet också, att det har varit järnvägsstyrelsens bedömande av trafiksituationen som har nödvändiggjort vissa restriktioner. Jag var till en början tveksam, när jag hörde, att järnvägsstyrelsen förklarade, att man måste frakta ved och inte barn på järnvägarna. Jag tänkte bl. a. på möjligheten att göra restriktioner beträffande turistresor, badorts- och kongressresor och sådant. Jag besökte generaldirektören i järnvägsstyrelsen och hade ett par timmars samtal med honom, varvid jag blev övertygad om att trafiksituationen verkligen är så besvärlig, att vi rimligen icke kunna gå längre än till 80 000 sommarresor. Men detta påverkar icke mitt ställningstagande i frågan, som den nu ligger till. Såsom herr socialministern också sade, gäller det nämligen här 80 000 resor såväl om vi följa utskottsmajoriteten som om vi följa reservanterna. Men, säger socialministern, i det senare fallet tillkommer den besvärligheten, att vi måste göra en behovsprövning. Den saken har ju redan herr Bäckström varit inne på, varför jag kanske inte behöver säga så mycket om den. Jag vill bara helt allmänt deklarera, att jag har större tilltro till socialstyrelsens organisationsförmåga än vad herr statsrådet har. Behöver socialstyrelsen anställa en del personal, får den väl göra det.

Till slut skulle jag bara vilja fråga: om man bedömer denna sak så pessimistiskt som herr socialministern, varför höjer man då inkomstgränsen ifrån rabattkortsgränsen till 1 500 kronor? Varför står man då inte ett år till provisoriskt kvar vid rabattkortsgränsen och föreslår, att de därigenom frigjorda resorna disponeras för landsbygdens mest behövande barn?

Herr **Mannerskantz:** Herr talman! Då jag har antecknat en blank reservation till det föreliggande utskottsutlåtandet, vill jag meddela, att jag har gjort detta av samma anledning som min granne till höger, herr Bernhard Nilsson. Jag kan till alla delar instämma i vad han nyss har yttrat och skall inte upprepa vad han har sagt, utan ber endast att få tillägga ytterligare några synpunkter, som ha föranlett mig att avge min reservation.

I dessa tider är det enligt min mening knappast en klok och riktig åtgärd att med statsanslag bidraga till att tusentals människor resa kors och tvärs genom landet, när nu trafikförhållandena äro så besvärliga. Såsom herr statsrådet meddelade, är ju medellängden på de resor, som det här är fråga om, inte mindre än 32,5 mil. Kan det verkligen vara nödvändigt, särskilt under nuvarande förhållanden, att bevilja dessa fria semesterresor? Jag är för min del skeptisk mot dessa resor överhuvud taget och har därför begärt ordet för att klarlägga min ståndpunkt.

Från utlandets sida anmärkes det ofta mot oss här i Sverige, att vi leva, som om ingenting hade hänt ute i världen, och att vi ofta genomföra åtgärder, som på andra håll väl inte på länge kunna komma i fråga. Allt detta tal, som i stor utsträckning är befogat, kommer säkerligen att medföra, att kraven utifrån på vårt land komma att ställas allt högre, därför att man i utlandet ser vad vi kosta på oss inom landet. Är det då inte bättre att gå litet varligare och försiktigare fram med t. ex. en sådan sak som denna?

Överhuvud taget ställer jag mig betänksam till det framtidsperspektivet att, såsom herr statsrådet och herr Wahlund här säga, systemet med fria sommarresor skall utvecklas så, att man kommer till fullt samförstånd. Det måste då bli fråga om ett ofantligt mycket större antal resor, och våra järnvägar komma att belastas ännu mer under den tid på sommaren då resefrekvensen redan förut är mycket hög. I och för sig är det naturligtvis bara nyttigt, om männi-

Anslag till fria sommarresor för barn. (Forts.)

skorna under sommaren kunna resa åt olika håll och få rekreation, men varför skall det nödvändigtvis behöva ske med statsbidrag? Kan man inte tänka sig, att resorna ordnades på ett annat sätt. I Norrland t. ex. kunde man resa till kusten vid Bottenhavet, där det väl också är skönt och härligt och finns möjligheter att njuta en behaglig semester. Man borde enligt min uppfattning söka ordna det så, att resorna icke bli så långa och dyrbara, och så kunna väl i de allra flesta fall vederbörande själva finansiera dem.

Det vore enligt min mening klokare att lägga huvudvikten vid barnkoloniverksamheten. Jag har naturligtvis ingenting emot att även barn från hem på landsbygden, som ha det dåligt ställt och som kanske behöva få en förståndig vård, fylligare näring o. s. v., kunna komma till barnkolonier. Men jag tror icke, att det är förståndigt att uppmuntra dessa långresor tvärs igenom landet, allra minst i en tid, då vårt transportsystem är så ansträngt som för närvarande. Jag kan, som sagt, icke finna det riktigt att nu utöka hela denna reseverksamhet, och jag har därför velat göra dessa anmärkningar.

Historiskt sett tillkom detta anslag på det sättet, att man på grund av den dåliga livsmedelstillgången i städerna samt för evakuering ville möjliggöra för barnen i de större tätorterna att komma ut på landet och där få bättre kost. Nu håller det emellertid på att övergå till något helt annat, nämligen till finansierande av semesterresor, och om det ursprungliga syftet talar ingen längre. Det vore väl bättre, om man, när man skapar ett nytt anslag, redan från början ger saken en bestämd och fullt tydlig inriktning, vilket enligt min uppfattning knappast har skett beträffande detta anslag. Jag tillåter mig därför, herr talman, att ännu en gång understryka, att jag anser att vi icke ytterligare böra utvidga de fria sommarresorna utan i stället lägga huvudvikten vid barnkoloniverksamheten.

Inför tvånget att nu välja mellan utskottets och reservanternas linje, kommer jag att rösta för reservationen, dels emedan den i någon mån verkar i samma riktning, som den jag här talat för, dels emedan jag tror, att det faktiskt är nödvändigt att ta hänsyn till de rent trafiktekniska svårigheter, som herr statsrådet anfört och som icke låta sig avfärdas så lätt som vissa talare här ha gjort. Jag är framför allt rädd för den administrativa apparat, som man kommer att behöva igångsätta för att tillse, att anslaget över allt användes på rättvist sätt, och som skulle bli av ganska stora mått. Det är inte heller så lätt som herr Wahlund trodde att skaffa personal för denna uppgift. Allt detta gör att jag, även om jag anser, att varken utskottsmajoritetens eller reservanternas förslag äro så lämpligt avfattade, kommer att rösta för reservanternas hemställan.

Herr statsrådet **Möller:** Herr talman! I den mån som jag har kunnat uppfatta, vad de talare, som ha haft ordet efter mitt förra anförande, ha yttrat beträffande motiven för utskottets förslag, tycker jag mig ha funnit, att de icke ha varit i stånd att ge några konkreta anvisningar om hur man skall kunna lösa de svårigheter, som jag tillät mig att påpeka. Det räcker icke med att man bara säger, att det nog går, eller att man, såsom herr Wahlund, förklarar, att man har större förtroende för socialstyrelsens organisationsförmåga än vad jag har. Beträffande det senare uttalandet vill jag bara lämna den upplysningen, att socialstyrelsen själv i varje fall icke har förtroende för sin egen förmåga att lösa de problem, som ett bifall till utskottsmajoritetens förslag skulle ställa styrelsen inför. Jag har fått en lång promemoria från socialstyrelsen, i vilken man — även om det inte står bokstavligen så — ber Gud bevara sig för att få den uppgift, som skulle falla på socialstyrelsen, om utskottsmajoritetens förslag skulle bli riksdagens beslut.

Herr Wahlund frågar, varför vi då icke kunna behålla rabattkorten såsom

Anslag till fria sommarresor för barn. (Forts.)
inkomstgräns. Det är alldeles riktigt, att om vi hade behållit rabattkorten såsom inkomstgräns, så hade en mycket stor del av de svårigheter, som jag har påpekat, bortfallit, men jag vill fästa uppmärksamheten på att utskottet icke har yrkat någon ändring i Kungl. Maj:ts förslag på den punkten. Kungl. Maj:ts förslag innebär ju i verkligheten ingenting annat än att vi återställa den inkomstgräns, som rabattkorten inneburo, när vi första gången fattade beslut i denna fråga. Det är penningvärdets fall som har medfört, att rabattkortsgränsen har blivit mycket snävare än vad den var från begynnelsen. När denna fråga behandlades vid förra årets riksdag, hade man detta fullt klart för sig. Det föreföll mig då, som om man var ganska enig om att övergå till en direkt inkomstgräns. Men om vi fastställa denna inkomstgräns, måste vi också hålla fast vid den, så att alla barn, vilkas föräldrar ha en beskattningsbar inkomst av högst 1 500 kronor och vilkas hälsotillstånd är sådant, att de böra få sommarvistelse i annan miljö, verkligen få förmånen av fria resor. Det skall icke vara så, att myndigheterna efteråt helt godtyckligt komma och säga, att man icke kan hålla denna gräns utan måste sänka den till 1 200 eller 1 000 kronor. Det skulle för övrigt strida mot de direktiv, som skulle bli följden av ett beslut enligt utskottets förslag. Med allt principiellt instämmande i anspråken på likställighet, måste jag därför säga, att detta icke är rätta tidpunkten att genomföra vad utskottsmajoriteten här föreslår. Jag kan, som sagt, icke förstå annat än att denna tidpunkt bör komma nästa år.

Jag vill sedan bara ge en replik till herr Mannerskantz, vars synpunkter i övrigt faktiskt äro mycket beaktansvärda. De här avsedda sommarresorna betyda ju i huvudsak, att barnen få resa till anförvanter och hem, som frivilligt ta emot dem, och där barnens uppehälle i regel icke kostar föräldrarna något, eller i varje fall en mycket obetydlig summa. Det är ju inte säkert, om det t. ex. gäller barn i Norrland, att deras anförvanter bo i Kalix-, Luleå- eller Piteåtrakten eller överhuvud taget vid kusten. Skola föräldrarna inackordera barnen hos främmande familjer, skulle det givetvis för föräldrarna bli fråga om helt andra kostnader än om de kunna placera barnen hos anförvanter eller vänner, vilket enligt den erfarenhet som vi ha i huvudsak sker med dessa sommarresebarn.

Jag har, herr talman, bara velat tillägga dessa synpunkter till vad jag förut har påpekat. Jag hoppas, som sagt, att reservationen måtte vinna kammarens bifall.

Herr **Wahlund** erhöll nu ordet för kort genmäle och anförde: Herr talman! Det är sant, såsom herr socialministern säger, att det har blivit allt färre rabattkortsberättigade, men hur denna sak skall bedömas är kanske svårt att så här omedelbart klara ut. Jag skulle gissa, att man vid en undersökning skulle komma fram till att denna fråga icke främst kan avfärdas med en hänvisning till penningvärdets fall — vi ha ju haft prisstopp — utan att inkomsterna i stadsorterna ha ökats. Därmed må dock vara hur som helst. Nu ha vi denna svårighet i fråga om järnvägstrafiken, och då borde vi väl ha anledning att fortfarande stanna vid rabattkortsgränsen ett år till och således uppskjuta utökningen av stadsorternas sommarreseberättigade, till dess att det blir bättre trafikförhållanden.

Herr statsrådet **Möller:** Herr talman! Att detta icke skulle bero på penningvärdets fall, måste väl ändå vara ett misstag, eftersom vi, åtminstone för lönearbetarnas del, kunna konstatera, att vederbörande icke ha samma reallön som före krigsutbrottet.

Anslag till fria sommarresor för barn. (Forts.)

Fru **Sjöström-Bengtsson:** Herr talman! Det var herr Wahlund som fällde ett yttrande, som uppkallade mig att begära ordet.

Herr Wahlund påstod, att barnen på landsbygden växte upp i nästan sämre miljö än barnen i städerna. Jag kan inte instämma i detta påstående. Landsbygdens barn ha ändå den friskare och bättre luften att tillgå. De ha tillfällen att umgås med djur och allt annat i naturen, som ger dem ett mycket innehållsrikare liv än vad som förunnas stadsbarnen. Möjlighet att umgås så där nära med naturen ha stadsbarnen endast i den mån de under några korta sommarmånader få komma ut på landet. Även om jag principiellt ansluter mig till att *alla* barn, vilkas föräldrar icke ha över en viss maximiinkomst, böra få del av de fria sommarresorna, kan jag därför icke anse annat än att när nu en inskränkning måste ske av skäl, som herr socialministern så tydligt har framlagt, bör denna inskränkning icke gå ut över städernas barn. Vi måste, anser jag, se till att stadsbarnen, som ha så små möjligheter att under vintern, våren och hösten vistas på landet, under sommaren beredas möjlighet att komma ut på landet för att hämta krafter för den kommande vintern. Vi kunna ju inte alls veta, hur den kommer att te sig, men vi ha den erfarenheten, att livsmedelssvårigheterna alltid gå hårdast ut över städernas befolkning.

Såsom skäl för att även landsbygdens barn böra få byta miljö och få del av de fria sommarresorna ha flera talare här anfört, att landsbygdens husmödrar, under den tid som barnen äro borta befrias från omsorgen om dem och därigenom erhålla en välbehövlig lättnad. Jag instämmer helt i denna synpunkt, men måste också fråga, om inte även städernas arbetarhustrur med många barn ha en arbetsbörda, som behöver lättas därigenom att barnen under en tid komma ut på landet och mödrarna befrias från omsorgen om dem.

Jag har, herr talman, ingenting att tillägga, utan ber endast att få yrka bifall till reservationen.

Herr **Lindén:** Herr talman! Jag föreställer mig att diskussionen i denna fråga har fått sin särskilda tillspetsning bl. a. genom att utskottet understrukit, att »det är givet att likställighet under sådana förhållanden ej kan åstadkommas utan inknappning av resemöjligheterna för barn från de större tätorterna». Det har säkerligen spelat en stor roll för diskussionen här, att första kammaren på detta sätt har satts i valet mellan att tillgodose det resebehov, som uppenbarligen finns för de större tätorternas barn, och de möjligheter som kunna yppa sig för landsbygdens barn genom ett bifall till statsutskottets framställning, som ju innebär en inknappning för de större tätorternas barn.

Det är synnerligen beklagligt, att trafiksituationen har försatt oss i det läget, att vi måste välja mellan dessa båda alternativ. Jag kan dock inte underlåta att framhålla, att jag tycker mig förmärka en viss motsättning, för att inte säga motsägelse, i den argumentering, som här har framförts även från statsrådsbänken. Om trafiksvårigheterna äro så betydande, att man måste lägga huvudvikten vid dem — och jag är övertygad om att det krävs alldeles speciella åtgärder för att komma till rätta med dem — skulle man lätt ha kunnat komma till den slutsatsen, att vi överhuvud taget icke borde vidtaga någon som helst utökning av barnens sommarresor i år, utan vänta därmed ytterligare ett år. Det framlagda förslaget innebär dock, att resemöjligheterna ökas från 45 000 till 80 000, och därigenom skärpas trafiksvårigheterna. Herr statsrådet framhöll i sitt anförande svårigheten att gallra. Genom att inkomstgränsen höjes blir gallringen ännu svårare att utföra. Dessutom har man skapat ett nytt irritationsmoment, då man inför möjligheten för ett antal landsbygdsbarn, maximerat till 15 000, att komma i åtnjutande av denna förmån av fria

Anslag till fria sommarresor för barn. (Forts.)

resor. Trots trafik- och gallringssvårigheterna har man således medvetet skapat nya svårigheter.

När jag, herr talman, för min del skall välja mellan de föreliggande förslagen, måste jag tillkännage, att jag är mycket tveksam. Herr statsrådets argumentering beträffande trafiksvårigheterna och det önskvärda i att de större tätorternas barn få göra dessa sommarresor är för mig mycket vägande. Samtidigt måste jag tillmäta det argument, som professor Wahlund här anförde, d. v. s. att husmödrarna på landsbygden ha behov av att få avkoppling i sitt arbete, mycket stor vikt.

Jag vill för övrigt tillägga, att denna fråga inte bara kan ses ur synpunkten att vi böra tillgodose barnens hälsa, utan man kan även anlägga rena uppfostringssynpunkter på problemet, nämligen att vi böra bereda möjligheter för landsbygdens barn att resa till en ny omgivning för att där skaffa sig vidare vyer och vinna nya intryck. Jag är emellertid fullt ense med herr statsrådet på den punkten, att om vi ha kunnat klara oss så länge utan denna möjlighet för landsortens barn, böra vi rimligen kunna klara oss ett år till. Detta är således icke något avgörande skäl för mig att rösta för utskottets förslag. Däremot finns det en annan omständighet, som — sedan jag hört debatten här — så småningom har lett mig över till linjen att rösta med utskottsmajoriteten. Jag har nämligen i annat sammanhang haft anledning att syssla med frågan om de s. k. kontrollbarnen.

Det finns här i landet en rätt betydande procent barn, som inte kunna betraktas såsom direkt sjuka, men som antingen äro konvalescenter eller vad vi i allmänhet bruka kalla för klena barn, barn som äro disponerade för sjukdomar eller som mer eller mindre varit utsatta för vanvård, antingen beroende på föräldrarnas ekonomiska situation eller oförmåga att ta hand om barnen. Dessa s. k. kontrollbarn känna vi rätt väl till. Allteftersom skolläkarinstitutionen här i landet växer fram, ha vi fått möjlighet att kartlägga detta klientel. Tyvärr har jag inte här tillgängliga några siffror på antalet av dessa kontrollbarn, men de äro uppenbarligen i mycket stort behov av sommarvistelse och miljöförändring. Jag vet inte, om deras antal på landsbygden stannar vid 15 000, men jag skulle tro, att de äro betydligt fler. Jag är därför ledsen över denna maximering för landsbygdens del och understöder utskottsmajoritetens förslag, emedan jag anser, att denna maximering i och för sig är olycklig beträffande kontrollbarnen.

Om vi således stanna vid den slutsatsen, att kontrollbarnen böra beredas särskilda möjligheter till landsvistelse i annan miljö, bli, så vitt jag förstår, de gallringssvårigheter, som herr statsrådet här har talat om, inte heller så omöjliga att bemästra. Då ha vi ju skolläkarinstitutionen och barnavårdsnämnderna att tillgå, och det torde inte behöva bereda några oöverstigliga svårigheter att få fram de kontrollbarn som behöva miljöbyte. I varje fall blir det inte svårare att gallra ut de kontrollbarn, som man känner till, än att begränsa resemöjligheterna till de 15 000 barn, som föreslås i propositionen, utan denna urvalsprincip.

Vad som dessutom medverkat till att föra mig över på utskottets linje är, att antalet resor, såsom jag redan har nämnt, nu föreslås ökade från 45 000 i fjol till 80 000 i år. Skulle det då vara alldeles otänkbart, att en del av denna ökning reserverades för landsbygdens kontrollbarn? Vi måste komma ihåg, att det finns en bestämd skillnad mellan landsbygdens och städernas kontrollbarn. I städerna känner man till kontrollbarnen lika väl som på landsbygden, kanske bättre, men i städerna finnas redan åtskilliga välfärdsanordningar vidtagna. Man har t. ex. alla dessa sommarkolonier, som stå öppna för städernas barn. Kontrollbarnen från städerna hänvisas till dessa kolonier bl. a. med hjälp av

Anslag till fria sommarresor för barn. (Forts.)

skolläkarinstitutionen. För barnen från landsbygden stå dessa sommarkolonier som regel inte till buds, utan den enda möjligheten att ta hand om kontrollbarnen från landsbygden är att med hjälp av nu föreslagna resor placera dem hos privata familjer — släktingar eller dylika — på annat håll.

Jag vet inte, herr talman, om detta skäl i och för sig är tillräckligt för att gå emot Kungl. Maj:t och ansluta sig till statsutskottets majoritet. Men när jag nu har suttit och funderat i all min enkelhet, har jag kommit till den slutsatsen, att jag tror, att jag gagnar saken bäst och i varje fall följer mitt eget samvete bäst genom att i dag på denna punkt rösta med statsutskottet.

Herr **Forslund:** Herr talman! Det är säkert många fler än den föregående talaren, som ha varit tveksamma, när de skulle välja mellan utskottets och reservanternas linje. Jag skulle först gärna vilja uttala en önskan, att man, när meningsbrytningar föreligga såsom här, finge frågan något klarare upplagd än vad både utskottet och reservanterna ha gjort den här gången. Åtskilliga av oss ha försökt läsa utlåtandet, vi ha kollationerat våra uppfattningar och ha nog kommit till det resultatet, att det är ganska svårt, åtminstone utan alltför djupt studium och förfrågningar, att få klart för sig skillnaden mellan de förslag, som här ha presterats. Jag är inte van att vara elak, men till det högt värderade statsutskottet, som av gammalt har namn om sig att göra allting så bra, må det ändå vara tillåtet att framföra en önskan: gör i fortsättningen utlåtandena klarare än det i dag föreliggande!

I själva saken måste jag säga, att jag, liksom — tror jag — många av oss tveksamma, har sympatier för den i motionerna framförda tanken, att denna förmån även skall tillerkännas barn ute på landsbygden. Vi skulle också ha varit beredda att rösta därför, men när läget är sådant, som vår trafikledning har tillkännagivit, måste vi, vad jag förstår, böja oss för de anförda sakskälen. Dessa väga så tungt, menar jag, att man inte kan resonera som någon — det var visst herr Heiding — gjorde: »Visserligen har järnvägsstyrelsen anfört den och den meningen, men jag tror inte, att verkan blir den, som järnvägsstyrelsen angivit.» Jag skulle i stället ha velat, att utskottsutlåtandet och särskilt reservationen, som hävdar just järnvägsstyrelsens ståndpunkt, fastslagit, att det egentligen är järnvägsstyrelsen, som här svarar för de förhållanden, som göra, att vi inte kunna verkställa vad vi eljest skulle ha önskat. När dessa förhållanden förändras, äro vi säkert alla här med om att vilja utsträcka den förmån det här är fråga om. Men i år måste vi, menar jag, ta hänsyn till de prekära förhållandena.

Sedan skulle jag också vilja understryka vad någon talare här sade, att vill man ge barnen förmånen att komma i en bättre miljö och få det bättre på olika sätt, då skall man också undersöka, om saken inte bör organiseras litet mera omsorgsfullt, så att inte bara var och en får välja sina egna färdevägar och sin egen boningsort. Är man säker på att barnen i varje särskilt fall få det nämnvärt bättre, sedan de ha förflyttats från den ena orten till den andra? Jag kommer då fram till samma tanke, som herr Mannerskantz var inne på, att koloniverksamheten borde få större omfattning. Därför skulle man naturligtvis inte hindra folk att ta hand om anhörigas eller vänners barn, långt därifrån, men jag tror som sagt, att koloniverksamheten borde utvidgas. I kolonierna bli barnen sakkunnigt omhändertagna under de få veckornas sommarvistelse.

Därmed skulle man också komma ifrån en sak, som jag tycker är en olägenhet, nämligen att behöva ha vårdarinna med för barnen, när de resa. Bara detta skapar ett transportproblem, när det gäller en sådan mängd barn. När, som vi veta, större delen av folket vill företa sina resor på sommaren, så bli svårigheterna större och större år från år för trafikverket att fullgöra sin tjänst

Anslag till fria sommarresor för barn. (Forts.)

tillfredsställande. Finge man en mera organiserad transport av dessa barn, tror jag, att det skulle vara en fördel.

Jag har velat peka på dessa saker, samtidigt som jag velat giva till känna, att jag har stora sympatier för motionen, men med hänsyn till skyldigheten att ta hänsyn till de praktiska svårigheterna måste jag i år rösta för reservationen.

Herr statsrådet **Möller:** Jag har svårt att tänka mig, att herr Lindén var närvarande under mitt första anförande här i kammaren.

Det är visserligen trafiksituationen, som komplicerat hela detta problem, men det avgörande för mig, när jag inte anser mig kunna rekommendera utskottsmajoritetens förslag, är det faktum, att man genom ett bifall därtill skapar ett olösligt organisationsproblem för socialstyrelsen och barnavårdsnämnderna. Det är mycket tråkigt att behöva upprepa vad jag har sagt förut, men jag anser mig böra göra det efter att ha hört herr Lindéns anförande. Han säger: svårigheter skapas redan genom behovsprövningen när det gäller dessa 15 000 barn, genom höjningen av inkomst- och förmögenhetsgränsen och genom trafiksituationen. Därav drar han tydligen den slutsatsen, att när man nu i alla fall har skapat svårigheter av en viss storleksordning, kan man gott fortsätta hur långt som helst. Han förstår då inte, att resultatet blir, att man inte bara skapar nya svårigheter, utan med all sannolikhet också förstör möjligheterna att organisatoriskt bemästra de problem, som uppkomma. Kungl. Maj:ts och reservanternas förslag innebär, att det blir ett slags individuell behovsprövning för 15 000 barn. Men det är en enorm skillnad på en individuell behovsprövning för 15 000 barn och en för 80 000 barn. Jag har redan sagt, att jag inte tror, att man i senare fallet hinner bli färdig med granskningen i sådan tid, att resorna överhuvud taget kunna utnyttjas. Det är ju inte säkert, att det går så, men att risken är ganska stor, borde dock erfarna riksdagsmän lätt nog kunna inse.

Nu inför herr Lindén ett alldeles nytt moment. Han säger, att man åtminstone kunde ta kontrollbarnen på landsbygden. Ja, det är mycket bra, men därom står det ingenting i utskottsutlåtandet. I detta står, att om någon har 1 500 kr. i beskattningsbar inkomst eller 10 000 kr. i förmögenhet eller därunder, är han berättigad att få sina barn ut på landet. Den gränsen kan icke hållas, om man vill fullt likställa landsbygd och stad. Det är detta, som är kärnpunkten. Det gör, att den inkomstgräns, som Kungl. Maj:t och utskottsmajoriteten gemensamt fastslå, bara blir en gest. Man måste då i själva verket övergå till att pröva både hälsotillståndet och ekonomien individuellt, och det är det senare, som jag betraktar som ett fullkomligt hopplöst företag, då det här gäller en sådan massa människor.

Herr **Lindén:** Jag vill först säga herr statsrådet, att jag inte försummat att höra något av herr statsrådets anföranden i denna fråga. Jag hörde dem båda. Trots det kom jag fram till min slutsats.

Jag vill dessutom använda tillfället att säga, att om man menar sig ha möjlighet att efter en individuell prövning gallra ut 15 000 av landsbygdens barn, så har man ju redan infört det svåra gallringsmomentet. Då förefaller det mig, som om det skulle ha varit lättare att genomföra »landsbygdsresorna» — bland annat på grund av herr statsrådets egna betänkligheter i det första anförandet — genom att gå på kontrollbarnen, där man ju dock har den garanti för ett riktigt urval, som skolläkarinstitutionen i och för sig innebär.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen enligt de därunder förekomna yrkandena gjorde propositioner, först på bifall till vad

Anslag till fria sommarresor för barn. (Forts.)

utskottet i den nu föredragna punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Lindström m. fl. vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Anderson, Gustaf Iwar*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 102 punkten 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Lindström m. fl. vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser. Herr talmannen förklarade därpå, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för nej-propositionen.

Då emellertid herr *Wahlund* begärde rösträkning, verkställdes härefter votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 35;
Nej — 70.

Därjämte hade 6 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Punkten 2.

Utskottets hemställan bifölls.

Herr statsrådet *Möller* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 285, angående bidrag till driften av anstalter för bildbara sinnesslöa m. m.;

nr 288, angående lönereglering för föreståndare och vissa lärare vid statsunderstödda skolor och med dem samorganiserade arbetshem för bildbara sinnesslöa m. fl.; samt

nr 289, angående pensionsreglering för föreståndare och vissa lärare vid statsunderstödda skolor och med dem samorganiserade arbetshem för bildbara sinnesslöa m. fl.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 103, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt elektrifiering av statsbanenätet under budgetåret 1946/47 jämte i ämnet väckta motioner;

nr 104, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förvärv av Halmstad—Nässjö järnvägar;

nr 105, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förvärv av aktier i Nässjö—Oskarshamns nya järnvägsaktiebolag m. m.;

nr 106, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående införlivande i statsbanenätet av Stockholm—Västerås—Bergslagens järnvägar;

nr 107, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ombyggnad av järnvägslinjen Harmånger—Bergsjö till normalspår; samt

nr 108, i anledning av väckta motioner angående fortsatt utbyggnad av statsbanan Mönsterås—Fagerhult.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Ang. löneförhållandena vid vissa växelstationer.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 109, i anledning av väckta motioner angående utredning om löneförhållandena vid telegrafverkets i kontraktregi drivna växelstationer.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *A. Leander* m. fl. (I: 49) och den andra inom andra kammaren av herr *E. Severin* m. fl. (II: 90), hade hemställts, att riksdagen måtte besluta att hos Kungl. Maj:t begära en utredning av löneförhållandena vid telegrafverkets i kontraktregi drivna växelstationer.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att motionerna I: 49 och II: 90 ej måtte av riksdagen bifallas.

Herr **Leander:** Herr talman! Jag skall tillåta mig några kommentarer till denna fråga, trots att jag inser, att det inte tjänar mycket till, då utskottets så gott som enhälliga utlåtande torde stå utanför varje fara att kullkastas.

Utskottet har ställt sig välvilligt till saken och avstyrker en utredning med hänsyn till att en sådan redan förut försiggår. När motionen väcktes, visste vi motionärer inte, huruvida den utredning, som utskottet åberopar, skulle komma att syssla även med denna fråga. Vi hade tvärtom anledning att anta, att den inte komme att så göra. Tidigare har telegrafverket inte intresserat sig för lönesättningen vid dessa stationer. Verket har överlämnat åt vederbörande växelstationsföreståndare att klara den saken. Telegrafverket har lämnat sitt bidrag, och detta ha växelstationsföreståndarna fått fördela så som de ha funnit för gott. Telegrafverkets bidrag har varit snävt tilltaget, och för växelstationsföreståndarna har det ju varit ett intresse att för egen del behålla så mycket som möjligt av vad telegrafverket betalat.

Sedan motionen väcktes, ha förhandlingar pågått, förhandlingar som för övrigt begärdes redan någon gång i juni månad i fjol. Dessa förhandlingar ha medfört en väsentlig förbättring i fråga om lönerna, som ha i vissa fall stigit med upp till 60 %. Detta bevisar ju, att det förelåg goda skäl för motionen. Telegrafverket säger i sitt remissvar, att verket har höjt entreprenadsummorna — alltså bidragen till stationerna — med ungefär 20 %. När de anställda så på sina håll ha fått upp till 60 % löneförhöjning, bevisar ju detta, att entreprenadsummorna ha blivit och i fortsättningen kanske komma att bli något rättvisare fördelade. Detta är ju ett tydligt bevis på att missförhållanden ha förelegat. Telegrafstyrelsen medger ju också, att underbetalning kan förekomma, och när den anför, att till och med växelstationsföreståndarnas egen organisation har måst ingripa mot sådan underbetalning, torde detta utgöra tillräckligt bevis för att den har förekommit.

Jag skall bara ta ett enda fall. Verket betalade för skötseln av en station 11 000 kr. Fyra heltidsanställda telefonister med 48 timmars arbetsvecka fingo av dessa 11 000 kr. dela 4 000. Resten behöll växelstationsföreståndaren för egen räkning. Även om man är så liberal, att man räknar med 1 000 kr. i ersättning för hyra, värme o. s. v., återstår i alla fall 6 000 kr. för växelstationsföreståndarens egen räkning.

Ang. löneförhållandena vid vissa växelstationer. (Forts.)

Lönerna ha varit miserabelt låga. De ha på de mindre stationerna — de med över 35 abonnenter — varierat från 40—45 upp till något över 100 kr. i månaden. På de större stationerna — de med över 250 abonnenter — vilka vi här framför allt ha syftat på, ha lönerna legat högre.

Jag nämnde, att underhandlingar hade förts, men även efter de förbättringar, som därigenom ha vunnits, är det en avsevärd skillnad mellan vad som betalas på entreprenadstationerna och vad som betalas på motsvarande stationer i verkets egen regi. Medan begynnelselönen på en A-ort är 202 kr. i månaden efter verkets lönereglemente, betalas vid entreprenadstation på C-ort 138 kr. Det är en skillnad på 64 kr. Efter tio års tjänst betalas på telegrafverkets stationer 260 kr. och på entreprenadstationer på C-ort 212 kr. Slutlönen vid en station på en A-ort i verkets egen regi är 275 kr., medan man på C-ortens entreprenadstationer får nöja sig med 212 kr. Det är en skillnad på 63 kr.

Utöver dessa slutlöner vid stationer i verkets regi finnas dessutom möjligheter till befordran från andra lönegraden, i vilken dessa telefonister räknas stå, upp till sjätte lönegraden.

Men det är inte skillnad bara i fråga om lönerna. Vid verkets stationer utgår sjukavlöning under sex månader. Med full lön varierar A-avdraget i lägsta löneklassen mellan 70 öre och en krona om dagen. Vid entreprenadstationerna betalas mellan en och tre kronor i månaden såsom bidrag till en sjukkassa, och om telefonisterna inte tillhöra någon sådan eller inte kunna komma in i en, få de i alla fall inte mer än dessa tre kronor i månaden. De ha heller icke någon som helst fri läkarvård, vilket ju statens anställda i övrigt ha.

Om man tittar på en sådan sak som semestern, finner man, att maximisemestern vid entreprenadstationerna enligt de nya bestämmelserna är 14 dagar, medan den däremot vid telegrafverkets stationer är 20 respektive — efter 40 år — 30 dagar. Vidare utgår högre övertidsersättning vid telegrafverkets stationer, och man får räkna med att anställningen där är fast och medför pension. När entreprenadstationerna automatiseras, är det inte fråga om någon hänsyn till den där anställda personalen. Den lämnas vind för våg, under det att växelstationsföreståndare överföras till något annat arbete i verket. De vid entreprenadstationerna anställda få klara sig utan någon som helst avgångsersättning, då däremot en telefonist i verkets tjänst, om hon slutar frivilligt, kan få en gratifikation på 100 kronor per tjänstår, dock högst 1 500 kronor för Stockholm och 1 000 kronor för landsbygden.

Därtill kommer ju, att medan arbetstiden vid verkets stationer i allmänhet är 42 timmar i veckan, har personalen på växelstationerna, trots den mindre lönen och de sämre förmånerna i övrigt, 48 timmars arbetsvecka. Man kan för övrigt peka på även andra förmåner, som de vid entreprenadstationerna anställda inte ha.

Utskottet medger ju, »att kontraktsformen kan medföra risker för en ojämn och mindre tillförlitlig betjäning samt desslikes självfallet också för en viss otillbörlig exploatering av anställd i allmänhet yngre kvinnlig personal». Ja, vi torde väl kunna fastslå, att exploatering har förekommit, och jag vill påpeka, att det här är fråga om inte bara yngre personal, utan även äldre.

Systemet är ju gammalt, såsom telegrafstyrelsen framhåller i sitt remissvar, och styrelsen erkänner, att det givetvis efter hand måste röna inverkan av den fortskridande utvecklingen och de därmed följande större fordringarna i olika hänseenden. Så har tidigare skett, säger styrelsen, och så kommer att ske i fortsättningen. Det är alldeles självklart, att ett system, som passade vid telefonväsendets tillkomst, då småstationerna upprättades och utvecklades, inte kan vara lika lämpligt för stationer med 250—1 000 abonnenter och däröver.

Ang. löneförållandena vid vissa växelstationer. (Forts.)

Vi ha i motionen påtalat den dåliga betjäningen av allmänheten och klagomålen på grund därav. Denna sak har telegrafstyrelsen ägnat en mycket ringa uppmärksamhet i sitt remissvar, men det föreligger verkligen skäl för vårt påstående, att betjäningen är sämre vid en del av entreprenadstationerna på landsbygden än i städerna och vid verkets stationer. Jag skall bara dra en enda notis, införd i Morgon-Tidningen den 1 april 1945 — det gäller Tumba station, som är en entreprenadstation. Det heter där: »Anmärkningarna mot Tumba telefonstation duggar fortfarande tätt. Den uppmärksamhet telegrafstyrelsen lovat Botkyrka kommunalfullmäktige hålla på stationen tycks inte haft nämnvärd verkan. Till den långsamma expedieringen av telefonsamtal fogas nu samma anmärkning när det gäller telegramutbärningen. MT har vänt sig till vikarierande föreståndarinnan fru Boström för att få en förklaring varför förhållandena är sådana. Hon säger: 'Anmärkningarna äro utan tvivel befogade, men det är inte beroende på någon som helst slöhet från personalens sida som arbetet ej går så smort, som önskvärt vore', säger fru Boström. 'Antalet anställda anser jag vara tillräckligt. F. n. är det 8 telefonister och det bör räcka. Nej, orsaken är den, att personalen på något undantag när inte stannar länge nog för att få upp snabbheten i expedieringen, och följaktligen finns det aldrig en verkligt rutinerad arbetsstyrka. Anledningen härtill synes vara dels att arbetet är förenat med såväl söndags- som nattjänst, dels att det f. n. finns bättre betalt arbete att få.'

Av svaret framgår klart att här såväl som på många andra områden bottnar de rådande förhållandena till sist i lönefrågan. Man gör också den reflexionen: Är det verkligen lämpligt att telefonstationer av Tumbas storleksordning utlämnas på entreprenad till den högstbjudande?» Det borde naturligtvis ha varit »till den lägstbjudande».

Systemet kan ju synas tillfredsställande ur rent affärsmässig synpunkt, men med den uppfattning man i allmänhet i våra dagar har om arbetets värde vågar jag nästan säga, att den exploatering, som här har förekommit, har närmat sig oanständighetens gränser.

Man kan ju fråga sig, varför det är så. Det beror naturligtvis därpå, att telegrafverket inte har haft något större intresse att få en rättelse till stånd, växelstationsföreståndarna ha haft intresse av att själva tjäna så mycket som möjligt och, vilket har varit det avgörande härvidlag, de anställda ha saknat en stark fackorganisation. Nu framhåller utskottet »angelägenheten av att frågan om de i kontraktregi drivna växelstationernas betjäning och skötsel ägnas fortsatt uppmärksamhet. Att så sker är önskvärt med tanke lika mycket på abonnenterna som på den anställda personalen.» Ja, jag kan ju försäkra, att denna fråga kommer att ägnas fortsatt uppmärksamhet, men kanske inte från det håll, som utskottet närmast har tänkt på.

Utan att förhäva mig torde jag våga påstå, att motionen har bidragit till en viss, jag kan nästan säga avsevärd förbättring i fråga om lönerna för denna personal, och jag är också övertygad om att det nuvarande systemet är moget för avskrivning. Ett sådant lönesystem vid ett statens verk kan icke anses vara lämpligt i en tid, när man i övrigt försöker att genomföra förbättringar för statstjänarna.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Vid förnyad föredragning av bevillningsutskottets betänkande nr 9, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående fortsatt giltighet av förordningen den 19 november 1943 (nr 778) om tillfäl-

lig nedsättning av skatten för vissa automobiler, bifölls vad utskottet i detta betänkande hemställt.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets memorial nr 26, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande utskottets betänkande nr 19 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 32 § 3 mom. kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370) jämte i ämnet väckta motioner. *Ang. gemensam omröstning i viss beskattningsfråga.*

I en den 9 februari 1945 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 83, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogat förslag till lag om ändrad lydelse av 32 § 3 mom. kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370).

Till utskottets behandling hade överlämnats de i anledning av propositionen väckta likalydande motionerna I: 303 av herr *Gustavson* m. fl. och II: 473 av herr *Pettersson* i Norregård m. fl., vari hemställts, att riksdagen med avslag å Kungl. Maj:ts proposition nr 83 måtte begära, att Kungl. Maj:t i år vid en eventuell höstriksdag eller senast vid 1946 års riksdag måtte framlägga förslag i enlighet med i motionerna anförda synpunkter.

Utskottet hade i sitt betänkande nr 19 hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 83 och med avslag å de likalydande motionerna I: 303 av herr Gustavson m. fl. och II: 473 av herr Pettersson i Norregård m. fl., antaga det vid propositionen fogade förslaget till lag om ändrad lydelse av 32 § 3 mom. kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370).

Enligt utskottet tillhandakomna protokollsutdrag hade kamrarna vid behandlingen av utskottets nämnda betänkande stannat i olika beslut, i det att första kammaren avslagit utskottets hemställan, medan däremot andra kammaren bifallit vad utskottet i betänkandet hemställt.

Utskottet hade i det nu föredragna memorialet yttrat:

»Den i propositionen föreslagna ändringen av 32 § 3 mom. kommunalskattelagen innebär, att förmån av fri sjukvård eller fri tandvård i regel icke skall vid taxering upptagas såsom skattepliktig intäkt. Ifrågavarande bestämmelse skulle, därest densamma bleve antagen av riksdagen, komma att äga tillämpning ej allenast vid den kommunala beskattningen utan även vid den statliga beskattningen. Enligt 2 § förordningen om statlig inkomst- och förmögenhetsskatt skall nämligen i fråga om vad som är att hänföra till skattepliktig inkomst ävensom angående beräkning av inkomst från olika förvärvskällor gälla vad i vissa bestämmelser i kommunalskattelagen — däribland 32 § — är stadgat.

Kamrarnas skiljaktiga beslut innebära, att första kammaren avslagit Kungl. Maj:t förevarande proposition, medan däremot andra kammaren bifallit samma proposition. Då de skiljaktiga besluten sålunda äro helt motsatta, kan sammanjämkning av desamma icke äga rum.

Utskottet har emellertid tagit under övervägande, huruvida den föreliggande frågan kan bliva föremål för gemensam omröstning. Vid bedömandet av detta spörsmål är att märka, att sådan omröstning icke kan ifrågakomma beträffande kommunala beskattningsfrågor. Däremot skall gemensam omröstning äga rum beträffande grunderna för en bevillning, vartill hänföras bland annat reglerna om skattefrihet vid den statliga inkomstbeskattningen. På grund härav har inom utskottet ifrågasatts, att — med hänsyn till den i 2 § förordningen om statlig inkomst- och förmögenhetsskatt givna hänvisningen till vissa bestämmelser i kommunalskattelagen — kamrarnas skiljaktiga beslut skulle

Ang. gemensam omröstning i viss beskattningsfråga. (Forts.)
kunna anses i lika hög grad avse grunderna för en bevillning som en kommunal beskattningsfråga samt att den föreliggande frågan i enlighet härmed vore av beskaffenhet att böra avgöras genom gemensam omröstning. Då emellertid den i propositionen föreslagna författningsändringen gäller en bestämmelse i kommunalskattelagen och gemensam omröstning icke bör ske beträffande stadganden i denna lag, har utskottet ansett sig förhindrat att förorda sådan omröstning. Utskottet har fördenskull — ehuru den ifrågasatta författningsändringen är av betydelse även för den statliga beskattningen — funnit den föreliggande frågan ha för innevarande riksdag förfallit. vilket utskottet härmed får för riksdagen anmäla.»

Herr **Bärg, Johan:** Herr talman! Jag måste be om ursäkt för att jag besvärar herr talmannen och, något mindre, den glest besatta kammaren med att ta till orda i ett ärende, där man i allmänhet inte brukar säga någonting. Men det här föreliggande memorialet är av den beskaffenheten, att jag anser, att det i protokollet bör finnas något mera märke än det som memorialet i och för sig utgör.

För ett par tre år sedan behandlade vi ett bevillningsutskottets omröstningsmemorial, som godkändes av kamrarna, utan att ett ord sades och ändå var dess innehåll så konstifikt, att det hade förtjänat någon uppmärksamhet. Jag har bittert ångrat, att jag inte sade någonting om saken den gången. Nu är det för sent. Det är ju annars rätt gagneligt, när man går tillbaka till urkunderna för att få prejudikat och ledning, hur man skall förfara i tvistigare fall, att det finnes några fylligare märken än de nakna betänkandena att fästa sig vid. Jag tillåter mig, herr talman, att i detta sammanhang med ett par ord erinra om den ovan antydda situationen.

Det gällde då omsättningsskatt på vissa mediciner, och andra kammaren hade bifallit två motioner, som voro så mot varandra stridande, att det inte var möjligt att föra beslutet ut i verkligheten. Första kammaren hade avslagit motionerna, och det blev ett stort huvudbry, hur man skulle kunna ordna med gemensam votering i en fråga, där andra kammarens beslut, som ju innebar bifall till båda motionerna, var sådant, att det icke kunde sättas i verket. Vilken av dessa motioner var det andra kammaren hade stannat för? Detta avgjordes genom gemensam votering, och det är väl ändå ganska kuriöst.

När jag försummade tillfället att då säga några ord om denna sak, kan jag väl ändå nu få sätta några enkla spår i protokollet som minne av den dagen. Jag är övertygad om att eftervärlden, som kommer att studera annalerna, kommer att fästa sig vid det konstitutionellt sett så egendomliga förfarandet vid detta tillfälle.

Det nu föreliggande memorialet är av annan beskaffenhet, såsom kammarens ledamöter kanske ha funnit, och man kan inte vara tillfreds med att låta det passera utan att försöka få någon ändring i de förhållanden, som ligga till grund för memorialet. Godkänner man utan vidare ett förfaringssätt sådant som memorialet innefattar, bryter man mot den konstitution, som vi hittills ha hållit i hävd. Av denna anledning och för att det skall finnas ett märke i protokollet för framtiden vågar jag besvära kammaren med ett anförande, som jag skall läsa upp — hastigt därför att jag tror, att ingen hör på mig.

Jag vill nämligen till protokollet ha antecknat, att i det nu föreliggande ärendet bevillningsutskottet haft att taga ställning till en principfråga av stor betydelse. Sakläget är följande. I en proposition föreslog Kungl. Maj:t införande av en bestämmelse i kommunalskattelagen om skattefrihet för förmån av fri sjukvård och fri tandvård, som åtnjutes av i statlig, kommunal eller enskild tjänst anställda. Den sålunda föreslagna bestämmelsen hade betydelse

Ang. gemensam omröstning i viss beskattningsfråga. (Forts.)

inte bara för den kommunala utan även för den statliga beskattningen. I förordningen om statlig inkomst- och förmögenhetsskatt finnes nämligen ett stadgande, vari säges bl. a., att bestämmelserna i kommunalskattelagen angående vad som är att hänföra till skattepliktig inkomst skola gälla även vid taxeringen till statlig inkomst- och förmögenhetsskatt. Denna proposition tillstyrktes av bevillningsutskottet. Vid ärendets behandling i kamrarna stannade dessa i olika beslut. Första kammaren avslog utskottets hemställan (och därmed även propositionen). Andra kammaren biföll utskottets hemställan.

I det läge, som sålunda uppkommit genom kamrarnas skiljaktiga beslut, ankom det på utskottet att taga under övervägande vad som vidare borde åtgöras i detta ärende. En sak var därvid alldeles klar. Då de skiljaktiga besluten voro helt motsatta, kunde någon sammanjämkning icke äga rum. Men svårare var att avgöra, om frågan kunde bliva föremål för gemensam votering. Den föreslagna författningsändringen gällde visserligen närmast kommunalbeskattningen, och beträffande kommunala beskattningsfrågor kan gemensam votering icke äga rum. På grund av hänvisningen i statsskatteförordningen skulle emellertid bestämmelsen i fråga komma att i full utsträckning äga giltighet även vid taxeringen till statlig inkomst- och förmögenhetsskatt. Denna skatt är ju en bevillning, och enligt grundlagarna skall gemensam votering ske i fråga om grunderna för en bevillning. Med hänsyn till att det här sålunda icke blott var fråga om en ändring i en författning rörande den kommunala beskattningen, utan sakligt sett även om grunderna för en bevillning, och då det inte är möjligt att skilja på de båda frågorna, ifrågasatte utskottet till en början att föreslå kamrarna gemensam votering. Emellertid visade det sig, att rättslärda, med vilka utskottet rådgjort i saken, ansågo gemensam votering icke vara möjlig i detta fall. Skälet härtill var, att den ifrågavarande författningsändringen avsåg en bestämmelse i kommunalskattelagen och att något förslag om ändring i statsskatteförordningen icke nu förelåg. I detta läge ansåg sig utskottet icke kunna göra annat än att för kamrarna anmäla, att frågan för denna riksdag förfallit och denna anmälan göres nu i detta memorial.

Jag vill härtill bara foga, att innan utskottet kom fram till detta resultat, höllos överläggningar med kamrarnas talmän, och de hade också den uppfattningen, att här inte var annat att göra. Man får naturligtvis inte förbise, att man genom att godta denna anmälan gör våld på bestämmelserna om att, när det gäller grunderna för statsbeskattningen, gemensam votering skall äga rum. Men man kan inte undgå att man i sådana fall måste bryta mot gällande bestämmelser.

Inom utskottet har rått en enhällig uppfattning om att den utgång, som den genom kamrarnas skiljaktiga beslut uppkommande frågan enligt utskottets memorial skulle komma att få, icke kan anses tillfredsställande, utan att en översyn av hithörande bestämmelser är påkallad. Som jag nyss sade, beror frågans utgång på att den bestämmelse det här gällde fanns intagen i kommunalskattelagen, ehuru den i lika hög grad avsåg den statliga som den kommunala beskattningen. Detta är inte något som är utmärkande för just den här föreliggande sakfrågan. Förhållandet är ju i stället det, att kommunalskattelagen innehåller en fullständig författningstext, medan däremot statsskatteförordningen i stor utsträckning hänvisar till kommunalskattelagens bestämmelser om vad som är att hänföra till skattepliktig inkomst och om inkomstens beräkning. Detta förhållande har nu visat sig medföra den givetvis icke avsedda konsekvensen, att grundlagens föreskrift om gemensam votering i frågor om grunderna för en bevillning icke kan följas annat än i mycket begränsad utsträckning. Detta måste anses vara högst betänkligt. I det här föreliggande ärendet gällde det visserligen en obetydlig fråga, men en annan gång kan det

Ang. gemensam omröstning i viss beskattningsfråga. (Forts.)

gälla en fråga av mycket stor vikt. Att en ändring av hithörande bestämmelser bör ske, är uppenbart, och inom utskottet har förordats denna form för att fästa Kungl. Maj:ts uppmärksamhet på saken.

På vad sätt en bättre tingens ordning skall kunna åstadkommas, är inte möjligt att nu göra något uttalande om. Frågan är alltför komplicerad för att detta skulle vara möjligt. Men några ord må sägas även om detta. En nära till hands liggande utväg skulle kunna synas vara att ändra skatteförfattningarnas uppställning så, att statsskatteförordningen komme att innehålla den fullständiga författningstexten och kommunalskattelagen hänvisningar till denna förordning i stället för som nu tvärtom. I så fall skulle nämligen något hinder icke möta mot gemensam votering i frågor av nu avsett slag. Det bleve då grunderna för den kommunala beskattningen, som finge karaktären av ett slags bihang till grunderna för den statliga beskattningen och inte tvärtom som nu. Denna väg torde emellertid inte vara framkomlig. Redan vid tillkomsten av 1928 års skatteförfattningar diskuterades möjligheten av att låta statsskatteförordningen innehålla den fullständiga författningstexten och kommunalskattelagen hänvisningarna. Att denna lösning inte valdes, berodde på att man där råkar ut för en komplikation av annat slag. I så fall skulle nämligen riksdagen kunna ensam besluta en ändring i statskatteförordningen, och denna ändring skulle automatiskt komma att gälla även vid kommunalbeskattningen. Emellertid skola ju Kungl. Maj:t och riksdagen gemensamt besluta om kommunalskattefrågor, och Kungl. Maj:ts beslutanderätt skulle därigenom suspenderas, då det gällde kommunalbeskattningen. Det kan inte heller vara bra, om vi skulle följa den ordning, som vi hittills i konstitutionellt avseende ha gillat.

En annan tänkbar väg vore att låta både kommunalskattelagen och statsskatteförordningen innehålla fullständiga författningstexter. Det går naturligtvis, men det skulle medföra stora praktiska olägenheter, till och med så stora, att jag inte vet, om jag vågar förorda denna väg. I det praktiska livet är det ju nödvändigt att efter taxeringarna kunna fastställa taxeringsbeloppen för både den statliga och den kommunala beskattningen och inte ta dem var för sig. Det förefaller mig sålunda ganska vanskligt att våga sig på den utvägen.

En annan framkomlig väg kunde möjligen vara att i grundlagarna införa uttryckliga bestämmelser om att gemensam votering skall ske i frågor av hithörande slag, och då komma även kommunalskattelagens bestämmelser att falla under gemensam votering. Men det är saker och ting, som jag inte vågar ge någon anvisning om.

Herr talman! Jag har med detta velat, inte bara få ett märke i protokollet för dagen, utan också rikta en hemställan till vederbörande statsråd att få Kungl. Maj:t att ta upp denna fråga till omprövning, och det utan dröjsmål, för att undersöka, hur man skall kunna få bestämmelser, som undanröja dessa komplikationer på ett rimligt sätt. En annan dag kunna vi stå inför viktigare problem än dessa enkla ting, som det nu gäller, och då lära vi icke vara till freds med en hemställan från utskottet, att riksdagen skall nöja sig med att göra en enkel anmälan, att frågan har förfallit.

Herr **Sandler:** Herr talman! Den sammankoppling av kommunalskattelagen och statsskatteförordningen, som nu har lett till att en tvingande grundlagsbestämmelse om gemensam votering i bevillningsfrågor enligt utskottets mening icke kan exekveras, försätter riksdagen i ett läge, som är icke blott otillfredsställande, utan efter mitt förmenande ohållbart. Jag finner därför herr Bärgs hemställan om en översyn på detta område synnerligen väl motiverad.

Ang. gemensam omröstning i viss beskattningsfråga. (Forts.)

Herr **Herlitz:** Herr talman! Jag är fullkomligt ense med herr Bärg både i det hänseendet, att bevillningsutskottet här har intagit en riktig ståndpunkt, och därutinnan, att det spörsmål, som har blivit rest, tarvar närmare övervägande. Det må tillåtas mig att med några ord erinra om hur saken historiskt sett legat till.

Den gamla ordningen från 1860-talet och fram till början av 1900-talet var ju den, att vi hade de grundläggande reglerna för både bevillningen, som det hette då, och kommunalskatten i bevillningsförordningen; till följd därav kunde det hela ordnas genom gemensam votering. Sedan kom en period, då de båda skatteformerna voro frigjorda från varandra. Det var från början av 1900-talet och fram till år 1928. Man hade då kommunalskattelagstiftningen för sig och en inkomstskatt vid sidan därav. Sedan gick man år 1928 över till det system, som vi nu ha och som naturligtvis med visst fog kan karakteriseras så som herr Sandler nu gjorde, nämligen att det strider mot regeringsformens principer, att bevillningarna skola kunna underkastas gemensam votering.

Jag vill dock framhålla, att man icke får pressa denna sats alltför mycket. Ty det finns ju ännu i detta ögonblick den möjligheten att på den gemensamma voteringens väg, när man det vill, genomföra en ändring i den statliga beskattningen. Det kan nämligen ske därigenom, att man ändrar eller gör ett undantag från den nu allmänna regel i inkomstskatteförordningens 2 § som säger, att med avseende på inkomstens beräkning skola kommunalskattelagens bestämmelser gälla. Kungl. Maj:t skulle t. ex. vara oförhindrad, ifall det är angeläget att göra en ändring bara i den statliga beskattningen, att framlägga ett förslag om att på det eller det området sätta in särregler i inkomstskatteförordningen. Jag skulle också vilja framhålla, att även bevillningsutskottet har möjlighet att när det vill ta initiativ till en ändring i inkomstskatteförordningen i samma riktning.

Men det tarvar nog att övervägas, om man inte skulle kunna finna några andra vägar för spörsmålets lösning än vi nu ha. Herr Bärg har efter mitt förmenande på mycket goda grunder avvisat den tanken, att man formellt helt skulle lösgöra de båda frågorna, så att man finge en fristående lagstiftning om statsbeskattningen och en om kommunalbeskattningen. Det komme ju ur praktisk synpunkt, såsom herr Bärg underströk, att medföra mycket stora olägenheter.

Herr Bärg var angelägen att här icke uttala någon bestämd mening, men, om jag förstod honom rätt, lutade han åt den uppfattningen, att man skulle göra på det viset, att man finge även kommunalskattelagstiftningen i dess helhet underkastad gemensam votering, visserligen med bibehållande av den för bevillningsfrågor främmande ordningen, att Kungl. Maj:t skulle besluta med riksdagen.

På den punkten skall jag tillåta mig, utan att heller uttala någon bestämd mening, att sätta ett litet frågetecken i marginalen. Var man inte år 1928 mycket angelägen att införa regler i en *lag* av den anledningen, att man därigenom ville skapa en större stabilitet åt dessa för kommunernas ekonomi grundväsentliga regler? Vad som då framstod som angeläget var väl inte bara det förhållandet, att Kungl. Maj:t skulle vara med och besluta — huruvida Kungl. Maj:t är med och beslutar eller inte, är väl, tänker jag mig, i parlamentarismens tidevarv en fråga av icke alltför stor praktisk betydelse — utan man var framför allt angelägen om att dessa regler icke skulle vara underkastade den gemensamma voteringen. Den tanke herr Bärg närmast lutar åt, skulle innebära, att man strök ett streck över denna princip och gjorde det möjligt att underkasta alla bestämmelserna om kommunalbeskattning gemensam

Ang. gemensam omröstning i viss beskattningsfråga. (Forts.)

votering. Jag tror, att man får tänka sig för flera gånger, innan man tar det steget.

Då man kommer in på sådana överväganden herr Bärg önskat, förmodar jag, att också av sig självt inställer sig den tanken, huruvida man inte här kan göra en rationell klyvning på något vis. Vad som ur synpunkten av kommunernas ekonomi är viktigt att få stabilt är kanske inte så mycket allsköns speciella regler om hur inkomst beskattas, utan det är väl framför allt de fundamentala reglerna om garantiskatt med mera, som vi alla känna och som ge den kommunala beskattningen en helt annan prägel än den statliga. Är det då inte en möjlig utväg att försöka i kommunalskattelagen bibehålla dessa för kommunalbeskattningen väsentliga regler, men sedan låta kommunalskattelagen i avseende på sådana spörsmål, som i dag äro i fråga, hänvisa till inkomstskatteförordningen?

Jag har, herr talman, då frågan nu tagits upp till debatt, velat kasta fram dessa tankar till den verkan det kan ha.

Herr **Sandström:** Herr talman! Jag vill tillåta mig göra en randanmärkning till vad herr Bärg nyss yttrade. Han diskuterade bland andra alternativ även det, att man skulle ha en fullständig lagtext såväl i kommunalskattelagen som i statsskatteförordningen. Jag tror, att den tanken bör avföras ur diskussionen ju förr dess hellre. Visserligen skulle man med en sådan anordning vinna, att man kunde få gemensam omröstning rörande en bestämmelse i statsskatteförordningen, men detta skulle, herr andre vice talman, i en situation som denna kunna leda till att en viss förmån betecknades såsom skattefri vid den statliga taxeringen men skattepliktig vid den kommunala — och därmed vore väl den sista villan ännu värre än den första.

Jag skall inte inlåta mig på själva det formella bedömandet av denna fråga. Jag har dock verkligen en känsla av att man alltför mycket böjt sig för i doktrinen uppställda formella förutsättningar. Jag tror, att denna fråga, om man tagit på den med litet lättare hand, skulle ha kunnat på tillfredsställande sätt lösas.

Herr **Bärg, Johan:** Herr talman! Jag vet inte vad herr Sandström menade med det han sist sade. Menar herr Sandström, att man inte behöver vara så noga med grundlagens bestämmelser, utan kan taga litet lätt på dem, eller tycker han, att det här inte gäller någon viktig sak, så att det inte spelar någon större roll, om man tar gemensam omröstning, så vill jag säga, att syftet ju kan vara väl så gott, men jag vet inte, om det i det här sällskapet är rådligt att rekommendera en dylik utväg.

Vad beträffar frågan om möjligheten att ha skilda lagbestämmelser — det var väl det herr Sandström syftade till — trodde herr Sandström tydligen, att jag förordade ett sådant arrangemang, men jag sade tvärtom, att man av praktiska skäl icke kan tillråda en sådan ordning. Men det är naturligtvis en väg och likaså det av professor Herlitz omnämnda andra alternativet. Jag säger inte heller så mycket om den lösningen, men har man inte fler än tre vägar att gå och kommer underfund med att man inte kan gå någon av dem, står man så handfallen som jag gjorde i mitt anförande. Man får säga, att de föreslagna vägarna äro möjliga men att de ändå äro ytterst olämpliga och ingalunda kunna rekommenderas. — Det är den ledning jag har kunnat ge Kungl. Maj:t, och det är sannerligen inte mycket att få.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, lades det under behandling varande memorialet till handlingarna.

Föredrogos ånyo bevillningsutskottets betänkanden:

nr 33, i anledning av väckt motion om nedsättning av automobilskatten för elbilar;

nr 34, i anledning av väckt motion om viss ändring i 20 § förordningen angående stämpelavgiften; samt

nr 35, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 25 maj 1941 (nr 251) om varuskatt.

Vad utskottet i dessa betänkanden hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo bankoutskottets utlåtanden:

nr 24, i anledning av väckt motion om dyrtidstillägg å pensioner till vissa f. d. anställningshavare hos vägdistrikt; och

nr 25, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående pension åt vissa f. d. arbetare vid vägväsendet jämte i ämnet väckta motioner.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande bankoutskottets utlåtande nr 26, i anledning av framställningar angående pensioner eller understöd åt vissa i statens tjänst anställda personer m. fl.

Punkterna 1—8.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 9.

Ang. pension åt musikläraren G. A. Pegel.

I en till riksdagen avlåten proposition, nr 192, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen medgiva, utom annat, att läraren i oboespelning vid musikhögskolan Georg Arthur Pegel finge från och med månaden näst efter den, varunder han lämnade sin anställning, under sin återstående livstid från anslaget till diverse pensioner och understöd m. m. uppbära en årlig pension av 984 kronor, vilken pension icke skulle medföra nedsättning av Pegel tillkommande pension såsom f. d. militär beställningshavare.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten anfört:

»Med hänsyn till de pensionsförmåner, som redan tillkomma Pegel såsom förutvarande medlem av hovkapellet och f. d. musikfanjunkare å övergångsstat, kunde det måhända förefalla tveksamt, huruvida tillräckliga skäl föreligga att tillerkänna Pegel ytterligare pension av statsmedel på grund av hans omförmälda anställning såsom lärare i oboespelning vid musikhögskolan. Emellertid har läraranställning därstädes tidigare i regel varit förenad med pensionsrätt även vid jämförelsevis begränsad undervisningsskyldighet. Såsom i ärendet erinras, föreligger vid innevarande riksdag förslag om omändring av flertalet lärartjänster vid musikhögskolan till extra ordinarie befattningar, varmed således skulle följa pensionsrätt. Vid angivna förhållanden och då Pegels lärarverksamhet omfattat en tid av mera än 40 år vill utskottet icke motsätta sig, att Pegel på sätt Kungl. Maj:t föreslagit på grund av berörda läraranställning tillerkännes en pension av 984 kronor för år.

Utskottet hemställer alltså, att riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts förevarande framställning.»

Ang. pension åt musikläraren G. A. Pegel. (Forts.)

Enligt en vid punkten avgiven reservation hade herrar*Sandström, Sundvik, Löfgren, Andersson* i Munkaljungby, *Nilsson* i Landskrona och *Svensson* i Alingsås ansett, att utskottets yttrande och förslag bort hava följande lydelse:

»Såsom av utredningen i ärendet framgår, åtnjuter Pegel i egenskap av förutvarande medlem av hovkapellet en årlig pension av 2 100 kronor samt såsom f. d. musikfanjunkare å övergångsstat en årlig pension av 2 916 kronor, vartill komma dyrtids- och kristillägg. I betraktande av storleken av de pensionsförmåner, vilka sålunda redan tillkomma Pegel, finner utskottet icke skäl tillstyrka, att Pegel på grund av sin omförmälda anställning vid musikhögskolan — med vilken anställning varit förenad en jämförelsevis begränsad undervisningsskyldighet — beredes ytterligare pension av statsmedel.

På grund av det anförda hemställer utskottet, att Kungl. Maj:ts förevarande framställning icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.»

Herr **Sundvik:** Herr talman! Jag vill fästa kammarens uppmärksamhet på att utskottet känt sig tveksamt, huruvida det skulle tillstyrka det föreliggande förslaget. Även föredragande statsrådet har varit tveksam, om han skulle tillstyrka den pension, det här är fråga om.

Det framgår av utlåtandet, att den tjänst Pegel innehaft har varit en arvodestjänst och att hans undervisningsskyldighet under åren 1935 till 1939 omfattat endast fem veckotimmar, för att under återstående år ha varierat mellan sju och åtta veckotimmar.

Nu är emellertid att märka, att Pegel redan har pension på grund av två olika anställningar — dels uppbär han såsom förutvarande medlem av hovkapellet, som han tillhört sedan år 1931, en pension av 2 100 kronor, och dels uppbär han såsom f. d. musikfanjunkare en pension av 2 916 kronor. Till dessa belopp komma dyrtids- och kristillägg. Hans sammanlagda pensionsbelopp uppgår till 7 212 kronor om året, och nu föreslås alltså, att han dessutom skall erhålla pension på grund av denna arvodestjänst.

Reservanterna anse, att med hänsyn till rådande förhållanden utskottets förslag på föreliggande punkt bör avslås av kammaren. Jag tillåter mig, herr talman, att yrka bifall till den vid denna punkt avgivna reservationen.

Herr **Lindblom:** Herr talman! Man kan naturligtvis vara tveksam i en fråga som denna med hänsyn förnämligast till den pension, som utgår till ifrågavarande person från annat håll, och det är väl också väsentligen på den grunden reservanterna här ha intagit den ståndpunkt, som de ha gjort. Men om man å andra sidan fäster sig vid den tjänstgöring, som personen i fråga haft, finner man att han dock varit anställd vid musikhögskolan i över 40 år, och när en person innehaft så långvarig anställning, förefaller det mig vara ett förhållande, som man har skäl att taga viss hänsyn till. Den omständigheten, att han får pension från annat håll, synes mig knappast berättiga till att i detta avseende underkänna hans krav på pension från den tjänst, som han dock innehaft under så lång tid.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Löfgren:** Herr talman! Det äger visserligen sin riktighet, att Pegel varit anställd såsom lärare vid musikhögskolan under mer än 40 år, men hans undervisningsskyldighet har varierat högst betydligt, och för tiden ända fram till år 1935 finns det inte redovisat, hur många timmar per vecka han har tjänstgjort. Den långvariga anställningstiden kan sålunda enligt mitt förmenande ej utgöra anledning och skäl till att han nu även på denna arvodestjänst, där han för övrigt under senare tid innehaft en årsavlöning av 3 536

Ang. pension åt musikläraren G. A. Pegel. (Forts.)

kronor, skulle komma i åtnjutande av pension. Såsom här redan förut av herr Sundvik har framhållits, åtnjuter Pegel dels pension med 2 100 kronor i egenskap av förutvarande medlem av hovkapellet, och dels innehar han såsom f. d. musikfanjunkare å övergångsstat en årlig pension av 2 916 kronor. På dessa pensioner har Pegel också dyrtids- och kristillägg med sammanlagt 2 196 kronor, varför hans årliga pension nu uppgår till 7 212 kronor. Skulle han dessutom få den av utskottets majoritet föreslagna pensionen på 984 kronor, komme hans sammanlagda pensionsförmåner att stiga till 8 196 kronor per år. Jag tycker för min del att det med hänsyn till det arbete, som han har utfört, och kanske inte minst med hänsyn till den njugghet, som man från statsmakternas sida visar när det är frågan om en enkel arbetare, som under 40 eller kanske till och med 50 år haft anställning hos staten, kan vara tillräckligt med de pensionsförmåner Pegel redan har.

Ur de synpunkterna, herr talman, ber jag att få yrka bifall till den vid utskottets utlåtande fogade reservationen.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr andre vice talmannen, som för en stund övertagit ledningen av kammarens förhandlingar, i enlighet med föreliggande yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu ifrågavarande punkten hemställt samt vidare därpå att kammaren skulle med avslag å utskottets hemställan godkänna den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr andre vice talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Sundvik* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad bankoutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 26 punkten 9, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, avslås utskottets hemställan och godkännes den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästs, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr andre vice talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för nej-propositionen.

Punkterna 10—21.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo bankoutskottets utlåtanden:

nr 27, i anledning av framställningar angående understöd åt efterlevande till vissa i statens tjänst anställda personer m. fl.,

nr 28, i anledning av väckt motion angående utredning om rätt till pension för vissa frånskilda hustrur;

nr 29, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående årligt understöd åt vissa förutvarande arbetare m. fl å Hamre och Såtenäs egendomar;

nr 30, i anledning av Kungl Maj:ts proposition angående vissa pensionsbestämmelser för lärarinnor vid de statsunderstödda enskilda läroanstalterna;

nr 31, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående dels delaktighet i statens pensionsanstalt för vissa grupper av befattningshavare, dels ock tjänstårsberäkning i pensionshänseende för föreståndarinnan vid akademiska sjukhuset i Uppsala Elsa Amalia Nordström; samt

nr 32, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående livräntor åt vissa befattningshavare och f. d. befattningshavare vid statens järnvägar.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtanden:

nr 32, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förordning om upphävande i viss del av förordningen den 31 oktober 1939 (nr 768) med vissa särskilda föreskrifter rörande tillämpningen av motorfordonsförordningen den 23 oktober 1936 (nr 561) m. m.; samt

nr 36, i anledning av väckt motion om viss ändring i arbetstidslagen för hotell, restauranger och kaféer.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1944/45, såvitt angår jordbruksärenden, jämte i ämnet väckt motion; och

nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till bostadsvaneundersökning på landsbygden.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning av första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 9, i anledning av väckt motion om åtgärder för planläggning av det fortsatta utredningsarbetet på socialpolitikens och socialvårdens områden, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt;

och skulle jämlikt § 63 riksdagsordningen detta beslut genom utdrag av protokollet delgivas andra kammaren.

Föredrogos och bordlades Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner nr 285 och 287—289.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 3.30 eftermiddagen.

In fidem

G. H. Berggren.

Lördagen den 5 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 2 eftermiddagen.

Herr statsrådet *Erlander* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 290, angående anslag till upplysnings- och organisationsverksamhet i fråga om hantverk och småindustri;

nr 291, med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 30 december 1939 (nr 934) om tjänsteplikt, m. m.;

nr 292, angående fortsatt befrielse för riksbanken från skyldigheten att inlösa av banken utgivna sedlar med guld m. m.; samt

nr 293, med förslag till förordning om provisorisk förstärkning av blindhetsersättningar, m. m.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1945/46 under femte huvudtiteln, avseende anslagen inom socialdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner;

nr 196, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående anslag för budgetåret 1945/46 till avlöningar vid karolinska mediko-kirurgiska institutet;

nr 197, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1944/45, i vad propositionen avser ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde;

nr 198, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1944/45, i vad propositionen avser folkhushållningsdepartementets verksamhetsområde; samt

nr 199, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till vissa omkostnader för Svenska gengasaktiebolagets verksamhet.

Föredrogos följande från andra kammaren ankomna protokollsutdrag:

nr 378, med delgivning av nämnda kammares beslut över dess första tillfälliga utskotts utlåtande nr 9, i anledning av väckt motion om åtgärder för förbättring och modernisering av läroböckerna m. m.; samt

nr 379, med delgivning av nämnda kammares beslut över dess andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 5, i anledning av motion angående utredning om vissa åtgärder i samband med den inom produktionslivet pågående rationaliseringen.

Första kammaren beslöt hänvisa dessa ärenden till sitt första tillfälliga utskott.

Föredrogs ett från andra kammaren ankommet protokollsutdrag, nr 382, med delgivning av nämnda kammares beslut över dess tredje tillfälliga utskotts utlåtande nr 9, i anledning av väckt motion om åtgärder för uppgörande av

riktlinjer för reglering och planläggning av bebyggelsen i Bohusläns fiskelägen.

Herr **Johansson, Johan Bernhard:** Herr talman! Första kammaren har den 19 nästlidne april bifallit sitt andra tillfälliga utskotts i utlåtande nr 3 gjorda hemställan, att en motion i samma syfte som andra kammarens nu delgivna beslut icke måtte till någon första kammarens åtgärd föranleda. Med hänsyn härtill hemställer jag, att kammaren måtte finna delgivningen av andra kammarens beslut ej föranleda vidare yttrande.

Härtill lämnade kammaren sitt bifall.

Föredrogs ett från andra kammaren ankommet protokollsutdrag, nr 385, med delgivning av nämnda kammares beslut över dess andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 6, i anledning av motion om åtgärder för planläggning av det fortsatta utredningsarbetet på socialpolitikens och socialvårdens områden.

Herr **Johansson, Johan Bernhard:** Herr talman! Även i denna fråga har första kammaren redan fattat beslut. Vid behandling under gårdagen av kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 9 har kammaren bifallit utskottets hemställan, vilken överensstämmer med andra kammarens beslut i ämnet. Jag hemställer därför, att kammaren måtte finna delgivningen av detta beslut ej föranleda vidare yttrande.

Denna hemställan bifölls.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 285, angående bidrag till driften av anstalter för bildbara sinnesslöa m. m.;

nr 287, angående anslag till expeditionsbaracker för statens utlänningskommission; samt

nr 288, angående löneregleringen för föreståndare och vissa lärare vid statsunderstödda skolor och med dem samorganiserade arbetshem för bildbara sinnesslöa m. fl.

Föredrogs och hänvisades till bankoutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 289, angående pensionsreglering för föreståndare och vissa lärare vid statsunderstödda skolor och med dem samorganiserade arbetshem för bildbara sinnesslöa m. fl.

Föredrogos och bordlades Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner nr 290—293.

Anmäldes och bordlades

konstitutionsutskottets memorial nr 15, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 2, 3, 6 och 7 §§ stadgan den 21 februari 1941 (nr 98) om ersättning för riksdagsmannauppdragets fullgörande;

statsutskottets utlåtanden:

nr 11, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1945/46 under elfte huvudtiteln, avseende anslagen inom folkhushållningsdepartementets verksamhetsområde;

nr 110, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående anslag för budgetåret 1945/46 till förlagskapital för inköp av förnödenheter m. m.;

nr 111, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1945/46 till undervisning i folkrätt vid Stockholms högskola;

nr 112, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1945/46 till häradsskrivarna jämte i ämnet väckta motioner;

nr 113, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1945/46 till tullverket jämte i ämnet väckta motioner;

nr 114, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående om- och tillbyggnad av länsresidenset i Kristianstad;

nr 115, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillbyggnad av landsstatshuset i Göteborg;

nr 116, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillbyggnad av landsstatshuset i Falun m. m.;

nr 117, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inköp av tomter för postverkets räkning i Västerås;

nr 118, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inköp för telegrafverkets räkning av riksbankens fastighet i Karlskrona;

nr 119, i anledning av väckt motion om statsbidrag till Lidingöbron; samt

nr 120, i anledning av väckt motion om förbättring av postförbindelserna på landsbygden;

bevillningsutskottets betänkande nr 36, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i förordningen den 18 juni 1937 (nr 436) angående försäljning av rusdrycker jämte i ämnet väckta motioner;

första lagutskottets utlåtanden:

nr 28, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i 30 kap. rättegångsbalken i 1734 års lag, m. m., dels ock en i ämnet väckt motion; samt

nr 29, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag med vissa bestämmelser om fartyg, som ankommit från krigförande eller ockuperat land; ävensom

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 37, i anledning av väckt motion om viss ändring i lagen om försäkring för olycksfall i arbete;

nr 38, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 11 § lagen den 17 juni 1916 (nr 235) om försäkring för olycksfall i arbete;

nr 39, i anledning av väckt motion angående viss ändring i lagen om nyttjanderätt till fast egendom; samt

nr 41, i anledning av väckt motion angående översyn av lagen om medling i arbetstvister.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 2.11 eftermiddagen.

In fidem

G. H. Berggren.